

ЈАВНО ПРЕТПРИЈАТИЕ ЗА ИЗГРАДБА НА ИНФРАСТРУКТУРНИ ОБЈЕКТИ
„КУМАНОВО – ГАС“ КУМАНОВО

МРЕЖНИ ПРАВИЛА ЗА ДИСТРИБУЦИЈА НА ПРИРОДЕН ГАС

Куманово, 2015 година

Врз основа на член 94, став (1) од Законот за енергетика („Службен весник на Република Македонија“ бр. 16/2011, 136/11, 79/13, 164/13, 41/14 и 151/14) и член 18 од Статутот на Јавно претпријатие за изградба на инфраструктурни објекти „Куманово – Гас“ Куманово, по претходно добиено одобрение од Регулаторната комисија за енергетика на Република Македонија Решение бр. 02 – 922/1 од 28.04.2015 година, Управниот одбор на ЈП „Куманово – Гас“ Куманово на седницата одржана на 27.04.2015 година со Одлука на Управниот одбор бр. 02 – 169/2/1 донесе:

Мрежни правила за дистрибуција на природен гас

1. Општи одредби

Член 1

Предмет на уредување

- (1) Со овие Мрежни правила за дистрибуција на природен гас (во понатамошниот текст: Мрежни правила) се уредуваат:
- 1) техничките услови за приклучување на дистрибутивната мрежа на потрошувачите на природен гас, врз основа на транспарентни и недискриминаторни принципи,
  - 2) методологијата за определување на надоместокот за приклучување на дистрибутивната мрежа, базирани на транспарентни и недискриминаторни принципи,
  - 3) условите и начинот за пристап на трети страни на системот врз основа на транспарентни и недискриминаторни принципи,
  - 4) техничките и другите услови за сигурно и безбедно функционирање на системот,
  - 5) мерките, активностите и постапките во случај на нарушувања и хаварии,
  - 6) начинот и постапката за надзор и тестирање на дистрибутивната мрежа,
  - 7) начинот и постапката за регулирање на протокот и притисокот на природниот гас низ дистрибутивната мрежа,
  - 8) начинот и постапката за усогласување на манипулациите во дистрибутивниот систем со манипулациите во системот за пренос на природен гас,
  - 9) функционалните барања и класата на точност на мерните уреди како и начинот на мерење на природниот гас,
  - 10) планирањето на одржувањето и развојот на дистрибутивната мрежа,
  - 11) содржината на плановите за развој на дистрибутивниот систем, како и начинот и постапката според која корисниците на системот ги доставуваат неопходните податоци за изготвување на плановите за развој,
  - 12) квалитетот на испораката на природен гас во согласност со правилата за снабдување,
  - 13) прогнозата на потребите од природен гас врз основа на податоците добиени од снабдувачите и развојните планови на потрошувачите,
  - 14) начинот и постапката за известување на корисниците на системот и
  - 15) начинот на соработка на останатите оператори на системи за природен гас.

Член 2

Основни начела

- (1) Овие Мрежни правила се темелат на следните начела:
- 1) сигурност, безбедност, континуитет и квалитет на испораката на природен гас,
  - 2) заштита на јавниот интерес и правата на корисниците на дистрибутивниот систем,
  - 3) ефикасност и економичност во работа на ОСД,
  - 4) објективност, недискриминаторност и транспарентност во вршењето на дејноста управување со системот за дистрибуција на природен гас.

Член 3

Дефиниции и користени кратенки

- (1) Дефинициите за одделни изрази, содржани во Законот за енергетика, соодветно се применуваат и во овие Мрежни правила.
- (2) Одделни изрази употребени во овие Мрежни правила го имаат следново значење:
- 1) „влезно место“ е точка на дистрибутивниот систем каде што врз основа на договор за пристап и пренос, операторот за пренос од системот за пренос го испорачува, а дистрибутивниот оператор го презема природниот гас во системот за дистрибуција, согласно договорените услови;
  - 2) “главна мерно-регулациона станица,“ претставува место каде што се врши регулација на притисокот на природниот гас и ја мери количината на природниот гас на влез во системот за дистрибуција;
  - 3) “излезно место“ е точка на физичко спојување и сопственичко разграничување помеѓу системот за дистрибуција и гасоводните инсталации на корисникот на системот за дистрибуција определена со договорот за приклучување.
  - 4) “мерно-регулациона станица“ претставува место каде што се врши регулација на притисокот на природниот гас и ја мери количината на природниот гас на излез од системот за дистрибуција.
  - 5) “корисник на системот за дистрибуција“ е потрошувач на природен гас приклучен на системот за дистрибуција кој што се снабдува со природен гас преку системот за дистрибуција, како и снабдувачи со природен гас на потрошувачи приклучени на системот за дистрибуција.
  - 6) „мрежни правила за пренос“ се технички правила и услови за пренос на природен гас, планирање, оперативно водење, пристап и приклучување на системот за пренос, на кој што е приклучен системот за дистрибуција како корисник на системот за пренос.
- (3) Одделни кратенки употребени во овие Мрежни правила го имаат следново значење:

ОСД	Оператор на дистрибутивен систем за природен гас
ГМРС	Главна мерно-регулациона станица
МРС	Мерно-регулациона станица
ОСП	Оператор на систем за пренос на природен гас
РКЕ	Регулаторна комисија за енергетика на Република Македонија

Член 4

- (1) Системот за дистрибуција на природен гас (во натамошниот текст: дистрибутивен систем) е лоциран во рамките на границите на подрачјето на Општина Куманово и се протега од приклучокот на главната (влезната) мерно-регулационата станица, каде што се врши превземање на природниот гас од системот за пренос на природен гас, до излезните мерно-регулациони станици, каде што се врши испорака на природниот гас на потрошувачите приклучени на дистрибутивниот систем.
- (2) Во состав на дистрибутивниот систем влегуваат излезните мерно-регулациони станици, цевководите, арматурата, системот за катодна заштита, системот за надзор, прибирање на податоци и управување, останата опрема, како и градежни објекти во функција на безбедно и сигурно работење на дистрибутивниот систем и испорака на природниот гас на потрошувачите со договорениот квалитет.

Член 5

Оператор на дистрибутивниот систем за природен гас

- (1) ОСД треба да обезбеди:
- 1) сигурно и доверливо функционирање на дистрибутивниот систем во согласност со Законот за енергетика, овие Мрежни правила и други прописи;
  - 2) управување со дистрибутивниот систем на недискриминаторна и транспарентна основа;
  - 3) сигурна, безбедна и квалитетна дистрибуција и испорака на природен гас преку дистрибутивниот систем преку којшто управува, на недискриминаторна и транспарентна основа;
  - 4) приклучување на корисник на дистрибутивната мрежа, како и пристап на трети страни за користење на дистрибутивниот систем, во согласност со Законот за енергетика и овие Мрежни правила, а врз основа на објективни, транспарентни и недискриминаторни начела,
  - 5) развој, обновување и одржување на дистрибутивниот систем, во согласност со важечките прописи со кои се утврдени техничките правила и долгорочна способност на системот за да се задоволат разумните барања за дистрибуција на природен гас,
  - 6) план за одржување на мрежата во согласност со овие Мрежни правила,
  - 7) усогласување на манипулациите во дистрибутивниот систем со ОСП;
  - 8) природен гас за покривање на загубите во дистрибутивната мрежа и системските услуги по пазарни услови на транспарентен, недискриминаторен и конкурентен начин, според правилата за пазар на природен гас,
  - 9) мерење на природниот гас што се превзема од системот за пренос на природен гас и мерење на природниот гас што се испорачува на потрошувачите приклучени на дистрибутивниот систем, како и доставување на податоците од мерењата до снабдувачите или трговците, како и до ОСП,
  - 10) пристап на корисниците до мерните уреди што се во сопственост на ОСД, во согласност со Законот за енергетика и овие Мрежни правила,
  - 11) изготвување на извештаи за финансискиот и физичкиот обем на планираните и реализирани услуги и нивно доставување до РКЕ, на начин, услови и во рокови определени со лиценцата,
  - 12) водење на диспечерска книга, записи за доверливост на системите за комуникација, податоци од системот за надзор и управување, мерни податоци и нивно чување најмалку десет години,
  - 13) доверливост на комерцијалните и деловните податоци за корисниците на дистрибутивниот систем и
  - 14) да врши останати активности кои произлегуваат од Законот за енергетика, од овие Мрежни правила и од други прописи.

Член 6

Корисник на дистрибутивниот систем

- (1) Корисникот на дистрибутивниот систем треба:
- 1) да ги користи и/или управува своите енергетски објекти, уреди или инсталации во согласност со Законот за енергетика, другите прописи и овие Мрежни правила
  - 2) со користењето на своите енергетски објекти, уреди или инсталации да не го загрозува животот и здравјето на луѓето и имотот,
  - 3) да ги отстрани во определениот рок недостатоците на неговите енергетски објекти, уреди или инсталации што го утврдил ОСД или Државниот инспекторат за техничка инспекција,
  - 4) без согласност на ОСД да не врши приклучување на својот објект, уред или инсталација, односно преку своите објекти, уреди или инсталации да не овозможува приклучување на друг корисник на дистрибутивниот систем;
  - 5) природниот гас да не го користи без мерни уреди, или со мерни уреди што не се вградени од ОСД со цел да се овозможи правилно евидентирање на потрошениот природен гас,
  - 6) да не врши манипулација со мерните уреди,
  - 7) да не ја попречува испораката на природен гас на други корисници,
  - 8) да го плати испорачаниот природен гас на снабдувачот, во пропишан или договорен рок;

- 9) да доставува годишни извештаи до ОСД за опремата, постројките, плановите за одржување и за планираната расположливост, во согласност со овие Мрежни правила и
- 10) да ја координира својата заштита од дефекти во постројките во кои користи природен гас со заштитата од дефекти во дистрибутивниот систем.

Член 7

Исклучување на корисник на дистрибутивниот систем

- (1) ОСД има право да го исклучи корисникот на дистрибутивниот систем во случај ако:
  - 1) Неовластено презема природен гас;
  - 2) Корисникот не дозволува пристап на имотот кој е во негова сопственост или во негово владение заради спречување ОСД да врши мерење, отчитување, контрола, баждарење, замена, вградување, дислокација на мерни уреди и на опрема, или да утврдат дали се врши кражба на природен гас преку приклучокот;
  - 3) Постоечкиот корисник одбие да склучи или не склучи Договор за снабдување со природен гас со снабдувачот;
  - 4) Исклучувањето на корисникот е наложено од страна на надлежен суд или друг надлежен орган;
  - 5) Користењето на објекти, опремата и инсталациите од корисникот на дистрибутивниот систем предизвикува непосредна опасност по животот и здравјето на луѓето и имотот;
  - 6) Корисникот побара од ОСД исклучување од дистрибутивниот систем;
  - 7) Истече рокот на важење на Решението за согласност за приклучување на дистрибутивниот систем издадено во согласност со член 12 од овие Мрежни правила;
- (2) Исклучувањето на корисникот е по барање на снабдувачот, во согласност со одредбите од правилата за снабдување со природен гас.
- (3) По престанувањето на причините за исклучување на корисникот на дистрибутивниот систем, од ставот (1) на овој член, ОСД ќе изврши повторно приклучување на корисникот на дистрибутивниот систем, кој е должен да плати надомест, во согласност со ценовник кој, по претходно одобрување од РКЕ, го донесува и го објавува ОСД.

2. Приклучување на потрошувачите на природен гас на дистрибутивниот систем и пристап на дистрибутивниот систем

2.1. Приклучување на дистрибутивниот систем

Член 8

- (1) Објектите на корисниците на дистрибутивната мрежа се приклучуваат на дистрибутивниот систем преку приклучок, во постапка утврдена со овие Мрежни правила.
- (2) Објектите на корисниците можат да се приклучат на дистрибутивниот систем само по претходно:
  - 1) издадено Решение за согласност за приклучување на дистрибутивна мрежа од страна ОСД и
  - 2) склучен Договор за приклучување на дистрибутивната мрежа помеѓу корисникот на дистрибутивната мрежа и ОСД.
- (3) ОСД е должен да го утврди местото на приклучок на објектот/објектите на корисникот на дистрибутивниот систем.
- (4) Местото на приклучок на објектот/објектите на корисникот на дистрибутивниот систем по правило е на местото на испорака на природниот гас.

Член 9

- (1) ОСД со посебен акт, кој што е должен да го објави на својата веб страница, може да утврди поблиски технички услови и начин на приклучување на корисниците на дистрибутивниот систем, во зависност од специфичноста и конфигурацијата на дистрибутивниот систем.
- (2) Објект кој што користи природен гас за производство на енергија ќе се приклучи на дистрибутивниот систем во согласност со одредбите од Законот за енергетика и овие Мрежни правила.

Член 10

- (1) ОСД е должен да соработува со надлежните органи од областа на градењето, планирањето и уредувањето на просторот во постапката за издавање на одобренија за градење на објектите што користат природен гас.
- (2) По барање од единицата за локална самоуправа, ОСД доставува податоци за постоечката инфраструктура за конкретна градежна парцела за која се побарани податоци, во форма и обем кои му се на располагање на ОСД.
- (3) По барање од надлежниот орган за издавање на одобрение за градење, ОСД во рок определен согласно Законот за градење, треба да изврши увид во основниот проект и да достави мислење дали објектот за кој е доставено барањето за одобрение за градење може да се приклучи на дистрибутивната мрежа.
- (4) ОСД не смее да приклучува на дистрибутивната мрежа објекти на корисниците за кои не е издадено одобрение за градење или за кои не е издадено решение за утврдување на правен статус на бесправно изграден објект во согласност со закон.

Член 11

- (1) Лицата кои бараат приклучување на дистрибутивниот систем, должни се пред изградбата на приклучокот, од ОСД да прибават решение за согласност за приклучување.
- (2) Во барањето за согласност за приклучување треба да бидат содржани податоци за:
  - 1) подносителот на барање (назив, адреса на седиште, лице за контакт, телефон, e-mail адреса);
  - 2) објектот на корисникот за чие приклучување се бара согласност (локација на објектот, вид и намена);
  - 3) работен притисок кој е потребен на објектот;
  - 4) минимална, максимална и просечна часовна, максимална и просечна дневна и вкупна годишна потрошувачка со очекувана месечна динамика;
  - 5) технички карактеристики на објектот и намена на природниот гас;
  - 6) можност за замена на природниот гас со друг енергент и време потребно за премин на алтернативно гориво и обратно;
  - 7) датумот на предвидениот почеток на користење на приклучокот; и
- (3) Во прилог кон барањето, барателот треба да достави копија од: одобрението за градба на објектот, одобрението за употреба на објектот и од машинискиот проект - проектот за гасната инсталација на објектот.

Член 12

- (1) ОСД е должен во рок од 20 дена од денот на приемот на барањето да донесе Решение за согласност за приклучување на дистрибутивниот систем.
- (2) Решението од ставот (1) треба да содржи податоци за:
  - барателот,
  - локација на објектот и намената за која што ќе се користи природниот гас,
  - одобрениот капацитет и работниот притисок на приклучното место,
  - минималниот и максималниот часовен проток,
  - локацијата на пресметковното мерно место и начинот на мерење,
  - начинот и техничките услови за приклучување,
  - надоместокот за приклучување што треба да го плати корисникот,
  - рокот за приклучување,
  - обврските на ОСД во врска со приклучувањето и
  - рокот на важење на решението.

- (3) Рокот на важење на решението од ставот (1) треба да одговара на рокот на изградба на објектот утврден во одобрението за градење и може да се продолжи на писмено барање на подносителот на барањето.
- (4) Решението од ставот (1) ќе престане да важи доколку изградбата на приклучокот не е започната во рокот определен во одобрението за градење на приклучокот или ако корисникот не го потпише Договорот за приклучување на дистрибутивниот систем од членот 8.

Член 13

- (1) Во прилог на Решението за согласност за приклучување на дистрибутивниот систем, ОСД е должен, како составен дел на Решението, да приложи и детална пресметка за надоместокот за приклучување на корисникот на дистрибутивниот систем.
- (2) Деталната пресметка за надоместокот за приклучување на корисникот од ставот (1) треба да опфати одделна пресметка за надоместокот за изградба на приклучокот и надоместокот на трошоци за создавање на технички услови во дистрибутивниот систем, согласно Методологијата содржана во Прилог 1 кој што е составен дел на овие Мрежни правила.
- (3) ОСД е должен, во согласност со прописите донесени од РКЕ, да:
  - 1) води одделна книговодствена евиденција за плаќање на надоместоците за приклучување на дистрибутивниот систем уплатени од корисниците кои се приклучуваат на дистрибутивниот систем.
  - 2) отвори посебена сметка за уплата на надоместокот.
  - 3) да доставува до РКЕ квартални извештаи за остварени приходи по основ на надоместоци за изградба на приклучоците и надоместоци за создавање на технички услови во дистрибутивниот систем.

Член 14

- (1) Кон Решението за согласност за приклучување на дистрибутивниот систем ОСД ќе приложи Договор за приклучување на дистрибутивниот систем, со кој се уредуваат меѓусебните права и обврски, а особено:
  - 1) обем и работи кои треба да се извршат за приклучување на системот;
  - 2) рок на изведба;
  - 3) начин и технички услови за приклучување;
  - 4) локација на приклучокот;
  - 5) минимален и максимален часов протек и динамика на потрошувачка;
  - 6) работен приклучок на приклучното место со дозволени отстапувања;
  - 7) начин на мерење;
  - 8) висина на трошоците на приклучување и начинот на подмирување на финансиските обврски сврзани со приклучувањето од страна на барателот;
  - 9) договорни обврски во случај на прекршување на одредбите од договорот.
- (2) По завршување на сите работи за приклучување, а пред да се изврши физичкото приклучување на приклучокот на дистрибутивниот систем и да се пристапи кон полнење на приклучокот и на инсталациите на објектот на корисникот со природен гас, барателот е должен до ОСД да достави писмена изјава дека инсталациите во објектот и до приклучното место на дистрибутивниот систем се завршени и испитани согласно прописите, а кон изјавата да достави и нотарски заверена копија од употребната дозвола.

Член 15

- (1) ОСД ќе донесе Решение за одбивање на барањето за согласност за приклучување на дистрибутивниот систем во случај кога:
  - 1) во прилог на барањето не е доставена комплетна документација;
  - 2) не постојат технички услови за приклучување на корисникот на дистрибутивниот систем според барањето на корисникот или
  - 3) приклучувањето на корисникот на дистрибутивниот систем, според податоците содржани во барањето на корисникот, може да предизвика загрозување на сигурноста во снабдувањето со природен гас на останатите корисници приклучени на дистрибутивниот систем.
- (2) ОСД е должен да создаде технички услови за приклучување на корисникот на дистрибутивниот систем во најкраток можен рок и да го извести барателот.

- (3) Во образложението на Решението од ставот (1) треба да бидат наведени причините за одбивањето на барањето.
- (4) Против Решението од ставот (1), Барателот може во рок од 15 дена од приемот на Решението да поднесе жалба до Регулаторната комисија за енергетика, преку ОСД.
- (5) ОСД е должен во прилог на жалбата на барателот да достави до РКЕ и одговор по наводите содржани во жалбата.

Член 16

- (1) Проектирањето и изградбата на нови или надоградба на постојни приклучоци на дистрибутивниот систем е во надлежност на ОСД и тие се во негова сопственост.
- (2) При проектирањето и изведувањето на приклучок задолжително се применуваат пропишаните технички нормативи и стандарди во однос на опремата, уредите и материјалите кои се вградуваат во приклучокот, како и начинот на изведба на приклучокот.
- (3) ОСД е должен да состави листа на типизирана опрема, уреди и материјали од ставот (2) на овој член и да ги наведе техничките нормативи и стандарди кои треба да ги исполнуваат опремата, уредите и материјалите кои се вградуваат, како и да ги наведе начините на изведба при изградбата на приклучокот.
- (4) ОСД е должен, во согласност со достигнувањата во техниката, најмалку на три години да ја обновува листата од ставот(2) (3), која што треба постојано да биде објавена на неговата веб страница.

Член 17

- (1) По исклучок од членот 16, за проектирање и/или изградба на приклучоци определени со овие Мрежни правила, корисникот може да склучи договор со правно лице наведено во листа на овластени изведувачи на приклучоци која што ја утврдува ОСД.
- (2) Правните лица наведени во листата од ставот (1) се определуваат по пат на јавен конкурс кој го организира и спроведува ОСД на секои три години.
- (3) Во јавниот конкурс од ставот (2) на овој член задолжително треба да бидат наведени условите кои треба да ги исполнуваат заинтересираните учесници на конкурсот и критериумите за избор.
- (4) ОСД е должен на сопствен трошок да го објави јавниот конкурс на својата веб страница и најмалку во два дневни весници од кој едниот се издава на јазикот што го зборуваат најмалку 20% од граѓаните кои зборуваат службен јазик различен од македонскиот јазик.
- (5) По извршувањето на изборот, ОСД е должен на својата веб страница да ја објави листата на правните лица со кои корисникот може да склучи договор за проектирање и/или изведување на приклучокот.

Член 18

- (1) Кога на корисникот му е издадено Решение за согласност за приклучување на дистрибутивниот систем преку приклучок ќе се користи исклучиво за превземање на природен гас за негови потреби (изолиран корисник), корисникот има право да избере внатрешната гасна инсталација да ја проектира и/или изведува:
  - 1) ОСД, со средства на корисникот, или
  - 2) правно лице од листата од член 17, со средства на корисникот.
- (2) Кога внатрешната гасна инсталација од ставот (1) се проектира и се изведува од правно лице од член 17, потребно е:
  - 1) Изведувачот да ја изведе внатрешната гасна инсталација согласно одобрувањето за градење и основниот проект;
  - 2) Во основниот проект треба да бидат наведени опремата, уредите и материјалите кои ќе се вградат, како и начинот на изведба на внатрешната гасна инсталација, содржани во листата од член 16;
  - 3) Изведувачот е должен да го извести ОСД за завршувањето на секоја фаза од изведувањето според основниот проект и да го повика ОСД да изврши увид во извршената работа, со цел ОСД да утврди дали изведената фаза е извршена во согласност со основниот проект;

- 4) За извршениот увид ОСД изготвува записник кој го потпишува и изведувачот. Доколку се утврдат недостатоци истите се наведуваат во записникот;
  - 5) Изведувачот е должен да ги отстрани недостатоците утврдени во записникот и да го повика ОСД со записник да утврди дека недостатоците се отстранети.
- (3) Изведувачот не може да отпочне со наредната фаза од изведувањето ако ОСД со записник не утврдил дека се отстранети недостатоците утврдени во претходниот записник.

Член 19

- (1) Корисникот кој избрал приклучокот да го гради правно лице од член 17, може да одлучи:
- 1) Да го предаде приклучокот во сопственост на ОСД при што трошоците за одржување на приклучокот ќе бидат на сметка на ОСД, или
  - 2) Да го задржи приклучокот во своја сопственост.
- (2) Корисникот кој што одлучил да го задржи приклучокот во своја сопственост, должен е:
- 1) Да му овозможи на ОСД управување со приклучокот на начин и постапка предвидена со Договорот за приклучување на дистрибутивниот систем и
  - 2) Да обезбеди одржување на приклучокот, кое може да биде од страна на:
    - ОСД, при што трошоците за тековно одржување на приклучокот се регулираат со меѓусебен договор, или
    - овластено и лиценцирано правно лице за изградба и одржување на енергетски објекти со кое корисникот ќе склучи договор за одржување на приклучокот и ќе го извести ОСД за склучениот договор.
- (1) По завршување на сите работи за приклучување, а пред да се изврши физичкото приклучување на приклучокот на дистрибутивниот систем и да се пристапи кон полнење на приклучокот и на инсталациите на објектот на корисникот со природен гас, корисникот е должен на ОСД да му го достави техничкиот извештај од надзорен инженер за извршен технички преглед на приклучокот и/или документ за ставање во употреба на приклучокот издаден согласно Законот за градење.

Член 20

- (1) ОСД ќе пристапи кон полнење на приклучокот и ќе отпочне со испорака на природниот гас на потрошувачот, по добивање на писмено барање од потрошувачот и доколку се исполнети условите од овие Мрежни правила, односно доколку приклучокот (приклучниот гасовод и мерно-регулационата станица) и инсталациите кај потрошувачот се изградени согласно законот и техничките прописи и стандарди.
- (2) Операторот на дистрибутивната мрежа е должен да ја наполни гасоводната мрежа до првиот запорен орган на гасоводот на потрошувачот, а потрошувачот, односно од него ангажиран стручен тим е должен да ја наполни инсталацијата од првиот запорен орган, до и во објектот.
- (3) Ако при првото пуштање во работа на излезното место се утврди дека стварниот проток е надвор од опсегот на инсталираната мерна опрема, Операторот на дистрибутивната мрежа, со цел да го доведе системот во исправна состојба, на сметка на потрошувачот, ќе изврши неопходни замени и други потребни реконструкции на мерната линија.

2.2. Пристап на дистрибутивниот систем

Член 21

- (1) ОСД е должен да обезбеди објективни, недискриминаторни и транспарентни услови за пристап на системот за дистрибуција на сите корисници во согласност со Законот за енергетика и овие Мрежни правила. заснован на:
- 1) начелото на регулиран пристап на трета страна и
  - 2) со примена на цени и тарифи, кои што пред нивното објавување се одобрени од страна на РКЕ.
- (2) ОСД е должен да обезбеди дистрибуција на природен гас преку дистрибутивниот систем без никакви ограничувања до износот за договорените капацитети, се додека постои слободен капацитет во дистрибутивниот систем.

Член 22

- (1) ОСД може да одбие пристап на дистрибутивниот систем само во случаи кога има недостатокот на соодветен капацитет за дистрибуција на природен гас, или ако е загрозна сигурноста со снабдувањето во Република Македонија и за тоа е должен на лицето кое го барало пристапот во писмена форма детално и недвосмислено да му ги образложи причините за одбивањето.
- (2) Лицата на кои им е одбиен пристап на дистрибутивната мрежа или се незадоволни од условите за пристапот можат да поднесат жалба до РКЕ.

Член 23

- (1) Согласно своите потреби за дистрибуција на природен гас, корисниците на дистрибутивниот систем поднесуваат барање за пристап и дистрибуција на природен гас до ОСД.
- (2) Корисниците се должни да поднесат барање за пристап и дистрибуција и во случај кога сакаат да го зголемат веќе одобрените дистрибутивен капацитет.
- (3) Барањето од ставот 1 на овој член се поднесува во писмена форма и истото содржи:
  - 1) податоци за подносителот (назив, адреса, лице за контакт, телефон, e-mail адреса),
  - 2) доказ за финансиска подобност,
  - 3) времетраење на пристапот на дистрибутивниот систем,
  - 4) побаруван капацитет со очекувана месечна динамика,
  - 5) минимален, максимален и просечен часовен, максимален и просечен дневен проток,
  - 6) место за испорака и превземање на гасот,
  - 7) работен притисок на природниот гас и
  - 8) квалитет на природниот гас.
- (4) Кон барањето за пристап и дистрибуција на природен гас барателот е должен да го приложи и договорот за снабдување склучен со соодветниот снабдувач.

Член 24

- (1) Ако барањето ги содржи сите податоци наведени во член 23, ОСД е должен во рок од 10 дена од денот на приемот на барањето да донесе решение за пристап на дистрибутивниот систем и за дистрибуција на природен гас и да го достави до подносителот на барањето.
- (2) При разгледување на барањето за пристап и дистрибуција, ОСД треба да ги има предвид особено следните елементи и услови:
  - 1) големина на побаруван капацитет,
  - 2) притисок на природниот гас на влезот и на излезните места на системот за дистрибуција, заради обезбедување непречена дистрибуција на гас на барателот и
  - 3) услови за пристап и пренос на природен гас, согласно мрежните правила за пренос на природен гас.
- (3) Доколку заради недостаток на потребен капацитет во системот за дистрибуција, не постојат услови за делумно или целосно исполнување на барањето, ОСД и барателот ќе пристапат кон примена на одредбите за постапките за пристап при преоптоварување на системот.

Член 25

- (1) ОСД може да донесе решение со кое се одбива барањето за пристап на дистрибутивниот систем и дистрибуција, во случај ако:
  - 1) ОСД и барателот не постигнат согласност со примена на постапките за пристап и дистрибуција при преоптоварување на дистрибутивниот систем, или
  - 2) барањето е непотполно.
- (2) ОСД е должен во образложението на решението од ставот (1) детално да ги наведе причините за одбивање на барањето, а во случај кога барањето се одбива како непотполно, да му укаже на барателот на недостатоците во барањето и да му определи рок во кој што барателот треба да ги отстрани недостатоците и да достави дополнителна документација, а кој рок не може да биде покус од осум дена од денот на приемот на решението.
- (3) Против решението од ставот 4 на овој член, може да се поднесе жалба до Регулаторна комисија за енергетика во рок од 15 дена од денот на приемот на решението.

Член 26

- (1) Право на пристап на дистрибутивниот систем се стекнува со склучување на годишен или месечен договор за пристап на дистрибутивниот систем и дистрибуција на природен гас (во понатамошниот текст: договор за пристап и дистрибуција) што се склучува помеѓу ОСД и корисникот, по правосилноста на Решението од членот 24 на овие мрежни правила.
- (2) Со склучување на договорот за пристап и дистрибуција на корисникот му се овозможува користење на определен дистрибутивен капацитет изразен во nm^3/h за определен период.
- (3) ОСД согласно барањето на корисникот, може да склучи годишни и месечни договори за пристап и дистрибуција при што:
  - Годишен договор за пристап и дистрибуција е договор склучен за времетраење од најмалку една, а најмногу за пет години, при што договорот секогаш се склучува со почеток на важење на 1 јануари и рок на важење до 1 јануари следната година, а дистрибуцијата на природниот гас може да започне не подоцна од една година од склучување на договорот.
  - Месечен договор за пристап и дистрибуција на природен гас е договор склучен со рок на важење од најмалку еден, а најмногу за 11 месеци, при што дистрибуцијата на природниот гас може да започне првиот ден во месецот кој следи по месецот кога е склучен договорот.

Член 27

- (1) Договорот за пристап и дистрибуција на природен гас, покрај основните податоци за договорните страни, особено треба да ги содржи податоците и да ги уреди прашањата кои што се однесуваат на:
  - 1) времетраење на договорот,
  - 2) доделен (ангажиран) дистрибутивен капацитет,
  - 3) вид на доделен капацитет (постојан или прекиден) и дозволено пречекорување,
  - 4) најголем часов и најголем дневен протек на природен гас,
  - 5) минимален дозволен протек на природен гас,
  - 6) место за испорака, односно превземање на природниот гас,
  - 7) притисоци на влезното и на излезните места при кои дистрибуцијата на природниот гас е можна,
  - 8) начин на мерење на најголемата дневна потрошувачка на мерното место,
  - 9) обврска за одржување и контрола на мерната опрема,
  - 10) урамнотежување и дозволено пречекорување на дневен и месечен капацитет и надоместоци кои треба да се платат во врска со тоа,
  - 11) обврски во врска со редовните известувања и најави на количини на природен гас, согласно овие Мрежни правила,
  - 12) квалитет на природниот гас,
  - 13) услови за ограничување и прекин на дистрибуција,
  - 14) начин и услови за плаќање на надоместокот за услугата дистрибуција,
  - 15) одговорности на страните во случај на штета,
  - 16) начин на решавање на евентуални спорови,
  - 17) почеток на примена, времетраење и раскинување на договорот, и
  - 18) други прашања од интерес за двете страни.

Член 28

- (1) Доколку ОСД објави дека нема слободен капацитет за дистрибуција со постојан капацитет (континуирана дистрибуција, односно испорака за цело времетраење на договорот), тогаш на соодветниот корисник ќе му се овозможи склучување на договор за пристап и дистрибуција со прекиден капацитет (дисконтинуирана испорака со намалувања или прекини, според условите во системот), при што корисникот се обврзува да ја плати обврската за услугата дистрибуција на природен гас, до нивото на капацитетот резервиран на влезното, односно излезното место на системот.
- (2) Приоритет во доделувањето на непрекината дистрибуција на природен гас (постојан капацитет), имаат корисниците кои побарале годишен договор за пристап и дистрибуција на природен гас, по што непрекината дистрибуција се обезбедува на корисниците кои побарале склучување на договор за пристап и дистрибуција за период покус од една година.
- (3) Доколку не можат да се задоволат сите барања за склучување соодветни договори, дистрибутивниот капацитет се распределува пропорционално на бараните постојани капацитети.

3. Технички и други услови за сигурно и безбедно функционирање на дистрибутивниот систем

Член 29

- (1) ОСД е одговорен за управувањето и работењето на дистрибутивниот систем и тоа од приклучните места на преносниот систем до крајните корисници, приклучени на дистрибутивниот систем, вклучувајќи ги и мерните уреди кај корисниците.
- (2) Целта на управувањето со дистрибутивниот систем е да се обезбеди доверлива и квалитетна испорака на природен гас на корисниците на дистрибутивниот систем, согласно Законот за енергетика, овие Мрежни правила и важечките технички стандарди и прописи.
- (3) Управувањето со дистрибутивниот систем ги опфаќа следните активности:
  - 1) надзор и контрола на работата на дистрибутивниот систем;
  - 2) оперативно управување со дистрибутивниот систем;
  - 3) спроведување на оперативните планови;
  - 4) ограничување на влијанието на пречките и дефектите настанати во дистрибутивниот систем;
  - 5) усогласување на манипулациите во дистрибутивниот систем со ОСП; и
  - 6) обезбедување на дополнителни услуги во дистрибутивниот систем по барање на корисниците на дистрибутивниот систем;

Член 30

- (1) Заради обезбедување на сигурна и доверлива работа на дистрибутивниот систем ОСД е должен да обезбеди физичко и комерцијално урамнотежување на дистрибутивниот систем и да ги одржува неговите работни параметри.
- (1) Физичко урамнотежување претставува процес кој се изведува секој ден и во реално време, преку контрола и регулација на дистрибутивните параметри, како што се протокот на природниот гас и притисок, а со цел за одржување на рамнотежа меѓу дневните количини на гас на влезот и на излезот од дистрибутивниот систем.
- (2) ОСД е должен да го координира и одржува дневното урамнотежување на дистрибутивниот систем според најавите на корисниците и најавите за количини на природен гас кои ОСД ги доставил до ОСП, како и да ги спроведува налозите и упатствата и мерките кои за таа цел ги добива од ОСП.
- (3) Комерцијалното порамнување се врши во согласност со Правилата за пазар на природен гас.

Член 31

- (1) Дозволено отстапување меѓу договорените, односно најавените количини на природен гас и стварно преземените во текот на определени временски периоди изнесуваат:
  - 1) Годишна граница на отстапување: $\pm 30\%$ од договорената годишна количина,
  - 2) Дневна граница на отстапување: $\pm 10\%$ од најавената дневна количина,
  - 3) Месечна граница на отстапување: збирот на позитивните и негативните отстапувањата до дозволените граници за дневни отстапувања во текот на месецот, да изнесува до 10% од најавената количина за месецот,
  - 4) Граница на отстапување за изменета дневна најава: $\pm 5\%$ од изменетата најавена дневна количина.

Член 32

- (1) ОСД ги следи, ги анализира и ги пресметува загубите во дистрибутивниот систем и презема мерки за намалување на загубите, при што е потребно да бидат исполнети условите за нормален режим на работа на дистрибутивниот систем.
- (2) ОСД е должен да изработи План за намалување на загубите во дистрибутивниот систем и да го достави до РКЕ, заради одобрување.
- (3) ОСД доставува годишни извештаи до РКЕ за реализација на планот од став (2) на овој член како и за преземените мерки за намалување на загубите во дистрибутивниот систем.

Член 33

- (1) ОСД е должен да обезбеди доволни количини на природен гас за сопствена потрошувачка и за надоместување на загубите од природен гас во дистрибутивниот систем.
- (2) ОСД врши набавки на природен гас за покривање на загубите во дистрибутивниот систем и природен гас за сопствена потрошувачка, во согласност со Правилата за пазар на природен гас, а по пазарни услови, на транспарентен, недискриминаторен и конкурентен начин, според Правила за набавка на природен гас за покривање на загубите во дистрибутивниот систем, однапред одобрени од Регулаторната комисија за енергетика, а во кои се дефинираат постапките и критериумите за набавка на природен гас за покривање на загубите.
- (3) ОСД е должен да води сметка за оптимизирање на постапките за набавка на природен гас за покривање на загубите во дистрибутивниот систем со цел да се обезбеди најповолна набавна цена на природниот гас.
- (4) ОСД е должен најмалку еднаш годишно да организира отворен повик за набавка на природен гас за покривање на загубите во дистрибутивниот систем, според Правилата од ставот (2), при што е должен повикот за набавка за наредната година да го објави најдоцна до 31 октомври во тековната година.
- (5) ОСД е должен да ја чува севкупната документација за спроведените отворени повици за набавка на природен гас за покривање на загубите во дистрибутивниот систем и да ја достави до РКЕ на нејзино барање, како и да доставува до РКЕ редовни месечни извештаи за набавените количини на природен гас потребни за покривање на загубите во дистрибутивниот систем, постигнати цени по кои е извршена набавката, како и информации за доставените и прифатените понуди.

Член 34

- (1) ОСД е должен во дистрибутивниот систем да презема и преку дистрибутивниот систем да испорачува природен гас со квалитет пропишан во Мрежните правила за пренос на природен гас или според Табела 1 дадена во Прилог 2, согласно Правилата за снабдување со природен гас. ОСД е должен да го одорира природниот гас кој што го испорачува преку дистрибутивниот систем и да ја следи ефикасноста на одоризацијата во согласност со прописите и неговите интерни правила со кои се уредуваат техничките услови за одоризација на природниот гас.

Член 35

- (1) ОСД воспоставува, одржува и ажурира база на технички податоци за дистрибутивниот систем и за корисниците на дистрибутивниот систем кои особено содржат податоци за:
  - 1) притисокот,
  - 2) дистрибуирани количини на природен гас,
  - 3) загуби на природен гас во дистрибутивниот систем,
  - 4) прекини во испорака на природен гас и причини за прекините,
  - 5) настани во дистрибутивниот систем.
- (2) ОСД ќе ги определи условите и начинот на користење на техничките податоци од базата на податоци, од ставот (1) на овој член.

Член 36

- (1) Заради обезбедување на сигурно, доверливо и ефикасно работење на дистрибутивниот систем ОСД е должен да врши постојан надзор врз проектирањето, изградбата и одржувањето на дистрибутивниот систем.
- (2) По изградбата и ставањето во употреба на дел од дистрибутивниот систем, ОСД е должен да изврши геодетско снимање и во согласност со законите и другите прописи да го внесе во соодветниот катастар.

Член 37

- (1) При планирањето, проектирањето, изградбата, пробната работа, работењето, реконструкцијата, одржувањето и другите зафати на дистрибутивниот систем ОСД е должен да

ги применува законите и прописите како и техничките норми со кои се уредува проектирањето, изградбата, работењето и одржувањето на системите за дистрибуција на природен гас.

- (2) Заради типизација и стандардизација на начинот на вршење на работите од ставот (1), како и на мерната опрема, цевките, вентилите, катодната заштита и другите елементи на дистрибутивниот систем, може да се применуваат и интерни технички правила усвоени од страна на ОСД, ако не се во спротивност со законите и прописите како и со техничките норми.
- (3) ОСД е должен на својата веб-страница да ги објави интерните технички правила од ставот (2).

Член 38

- (1) ОСД обезбедува сигурен и безбеден режим на работа на дистрибутивниот систем преку изработка на оперативни планови за изградба, реконструкција, тековно и инвестиционо одржување, како и за интервентни зафати на дистрибутивниот систем.
- (2) Оперативното планирање на режимот на работа на дистрибутивниот систем е процес на превентивно превземање на активности за оптимален режим на работа со кој се обезбедува:
  - сигурна и доверлива испорака со природен гас на корисниците на дистрибутивниот систем и
  - реализација на одржување, реконструкција и развој на дистрибутивниот систем, како и приклучување на нови корисници на дистрибутивниот систем.

Член 39

- (1) ОСД ги изготвува следните оперативни планови:
  - 1) годишен оперативен план, за наредната година, кој ОСД го донесува и отпочнува да го применува најдоцна до 30 -ти ноември од тековната година;
  - 2) месечен оперативен план, за наредниот месец, кој ОСД го донесува и отпочнува да го применува најдоцна до 25-тиот ден од тековниот месец; и
  - 3) седмичен оперативен план за наредната седмица, кој ОСД го донесува и отпочнува да го применува најдоцна до вторник, до 12:00 часот од тековната седмица.

Член 40

- (1) Корисниците на дистрибутивниот систем се должни најдоцна до 30 септември во тековната година да ги достават до ОСД плановите за одржување на објектите, опремата и инсталациите преку кои го користат природниот гас.
- (2) При изработката на оперативниот план од став (1), точка 1) на членот 39 ОСД треба да ги има предвид доставените предлог планови од корисниците за одржување на постројките за користење на природен гас од ставот (1) и да изврши консултации и усогласувања со засегнатите корисници на дистрибутивниот систем.

Член 41

- (1) ОСД изготвува дневни анализи на работата на дистрибутивниот систем и подготвува месечни, полугодишни и годишни извештаи за состојбите, настаните, како и за загубите во дистрибутивниот систем.
- (2) Врз основа на анализата на работата на дистрибутивниот систем, ОСД предлага и/или презема мерки за подобрување на сигурноста на работата на дистрибутивниот систем.
- (3) Врз основа на анализите од ставот (1), ОСД подготвува статистички извештај за нарушувањата во дистрибутивниот систем и истото по нивно барање го доставува до РКЕ.

Член 42

- (1) ОСД е должен најдоцна до 31 октомври од тековната година да го достави до ОСП предлогот на годишниот оперативен план каде што за наредната година се предвидуваат активности на дистрибутивниот систем на точките на поврзување со преносниот систем, при што е потребно посебно да ги идентифицира:
  - 1) Објектите, инсталациите и опремата на точките на поврзување со преносниот систем врз кои ќе се преземаат планираните активности и
  - 2) Период (месец, ден и час) и времетраење на планираната активност.

Член 43

- (1) По извршените консултации и координација меѓу ОСД, ОСП и поединечните засегнати корисници, а најдоцна до 30 ноември од тековната година ОСД го утврдува и го донесува годишниот оперативен план за планирани активности за наредната година на објектите, инсталациите и опремата на дистрибутивниот систем на точките на поврзување со преносниот систем и на точките на поврзување со корисниците .
- (2) ОСД е должен на својата веб страница да го објави планот од ставот (1).
- (3) За секоја измена на планот од ставот (2) ОСД е должен да добие писмена согласност од ОСП и засегнатите корисници.
- (4) ОСД по претходно одобрување од РКЕ треба да донесе и објави процедури за исклучување на објекти или на делови од дистрибутивниот систем, опфатени со планот од ставот (1).

Член 44

- (1) Корисниците на дистрибутивниот систем, по барање на ОСД, се должни да му доставуваат податоци потребни за прогнозирање на тековните/годишните потреби од природен гас и дистрибутивен капацитет, податоци за предвидувањата за месечната потрошувачка, како и податоци за максималните и минималните оптоварувања на дистрибутивниот систем.
- (2) ОСД врши обработка на податоците од став (1) и изготвува оперативна анализа, која содржи план за тековното работење, режим на работа во реално време и анализа на погонот по случување на настаните, при што може да се превземаат следните активности:
  - 1) испитувања потребни за планирање на одржувањето на дистрибутивниот систем;
  - 2) пресметка на ангажираноста на капацитетот на дистрибутивниот систем; и
  - 3) проверка на доверливоста на дистрибутивниот систем.

Член 45

- (1) ОСД и корисниците на дистрибутивниот систем се должни да разменуваат оперативни информации, особено за:
  - 1) проценката на можните ризици и потребата од преземање на соодветни интервенции;
  - 2) одредени интервенции и настани и анализи на нивните импликации врз дистрибутивниот систем; и
  - 3) информациите од заеднички истраги на одредени настани.

Член 46

- (1) Корисниците на дистрибутивниот систем се должни да доставуваат до ОСД известувања кои содржат податоци за настани во дистрибутивниот систем за следните случаи:
  - 1) активирање на кој било аларм или индикација за работни услови кои отстапуваат од нормалните;
  - 2) нарушувања во испораката со природен гас;
  - 3) прекин или при дефект во објектот или на дел од опремата или инсталациите во објектот каде што се користи природниот гас;
  - 4) прекин или при дефект на системот за управување, системот за комуникации, или на мерниот систем;
  - 5) инциденти кои влијаеле или можеле да влијаат врз животот и здравјето на луѓето и животната средина, како и врз нормалниот режим на работа на дистрибутивниот систем.
- (2) Во случај кога состојба или настан од ставот (1) се случил или може да се случи на точките на приклучување со преносниот систем, ОСД е должен известувањата да ги достави до ОСП.

Член 47

- (1) ОСД, снабдувачот и корисникот се должни пред и за време на испораката на природниот гас во или од дистрибутивниот систем меѓусебно да се известуваат за сите факти, настани, состојби и

околности што се однесуваат на договорената дистрибуција на природен гас или што можат да имаат влијание врз работењето на дистрибутивниот систем.

- (2) Снабдувачот со природен гас кој што ги снабдува потрошувачите приклучени на дистрибутивниот систем е должен да го извести ОСД за очекуваните пореметувања во испораката на природниот гас во или од дистрибутивниот систем.
- (3) ОСД е должен да обезбеди и да гарантира доверливост на деловните податоци и информации коишто ги добиваат од корисниците при вршењето на дејноста во согласност со закон.
- (4) Обврската за обезбедување на доверливост на информациите од ставот (1) на овој член не се однесува на:
  - 1) информации кои што се достапни до јавноста,
  - 2) информации за кои постои писмена согласност од лицето за кое се однесуваат информациите,
  - 3) информации коишто носителот на лиценцата треба да ги обезбеди согласно со обврските утврдени во лиценцата, одлука на надлежен суд или на барање на државен орган и
  - 4) информации коишто се неопходни за извршувањето на обврските утврдени во лиценцата.
- (5) ОСД не смее да ги злоупотребува деловните тајни и информации коишто се добиени при вршење на дејноста заради стекнување на деловна корист, како и заради преземање на дискриминаторски дејствија во корист на трети лица.

Член 48

- (1) Заради создавање на предуслови за сигурна и безбедна испорака на природен гас на потрошувачите приклучени на дистрибутивниот систем се врши усогласување на манипулациите во дистрибутивниот систем со манипулациите на системот за пренос на природен гас.
- (2) Приклучувањето на системот за дистрибуција на системот за пренос на природен гас како и зголемување на капацитетот на системот за дистрибуција се спроведува во согласност со одредбите на Условите за снабдување со природен гас како и со Мрежните правила за пренос на природен гас.

3.1 Спроведување на активности врз дистрибутивниот систем

Член 49

- (1) Заради обезбедување на сигурно и доверливо работење на дистрибутивниот систем ОСД е должен да спроведува:
  - 1) одржување и реконструкција на објектите, постројките и опремата на дистрибутивниот систем;
  - 2) контрола на непропустливоста на дистрибутивниот систем;
  - 3) заштита на дистрибутивниот систем од механички, електрични и хемиски влијанија;
  - 4) надзор врз активностите што се изведуваат од трети лица во заштитниот појас и
  - 5) сервисирање на мерните, регулационите и другите уреди и опрема што се вградени во дистрибутивниот систем.

Член 50

- (1) Одржувањето на дистрибутивниот систем претставува збир од организирани технички и административни активности кои што ОСД ги презема со цел да се зачуваат во најдобра оперативна состојба, односно техничка исправност, објектите, уредите, инсталацијата и опремата кои се дел од дистрибутивниот систем.
- (2) ОСД изработува соодветни упатства-прирачници за одржување на дистрибутивниот систем, со дефинирани активности, дефиниран обем и зачестеност, односно периодичност на нивното извршување, како и начинот и формата на нивно документирање, како што се прегледи и контроли, испитувања, ревизии и ремонти на објектите.

Член 51

- (1) Одржувањето на дистрибутивниот систем опфаќа:

- 1) активности со кои треба да се утврдуваат состојбите на поединечните делови и елементи кои го сочинуваат дистрибутивниот систем и тоа:
  - прегледи - контроли; и
  - испитувања и ревизии.
- 2) Активности со кои треба да се доведат во технички исправна состојба поединечните делови и елементи односно дистрибутивниот систем во целина и тоа:
  - поправки и отстранување на недостатоци,
  - отклонување на дефекти, и
  - ремонти.

Член 52

- (1) Корисникот кој го изградил со свои средства приклучокот и го задржал во своја сопственост, а е дел од дистрибутивниот систем, должен е да обезбеди одржување на приклучокот на начин и критериуми кои важат за деловите од дистрибутивниот систем што се во сопственост на ОСД.
- (2) Заради остварување на обврската од став (1) корисникот е должен да склучи договор за одржување:
  - 1) со ОСД за активностите на одржувањето со кои треба да се утврдуваат состојбите на поединечните делови и елементи од приклучокот преку:
    - прегледи - контроли и
    - испитувања и ревизии
  - 2) со лиценцирано претпријатие за изградба и одржување на таков вид објекти, за активностите на одржувањето со кои треба да се доведат во технички исправна состојба поединечните делови и елементи од приклучокот, преку:
    - поправки и отстранување на недостатоци,
    - отклонување на дефекти, и
    - ремонти.

3.2 Планирани и непланирани работи на дистрибутивниот систем

Член 53

- (1) Како планирани работи се сметаат работите на дистрибутивниот систем што се однесуваат на изградба или реконструкција на објекти, постројки и опрема и се изведуваат во согласност со плановите од член 38, како и сите други работи кои што на ОСД му се однапред познати а особено:
  - 1) прегледи и редовно одржување;
  - 2) тестирања и контролни мерења;
  - 3) приклучување на нови корисници;
  - 4) изведување на работи на дистрибутивниот систем по барање од трети лица, и
  - 5) изведување на работи од трети лица во заштитниот појас на дистрибутивниот систем.

Член 54

- (1) ОСД е должен преку јавните гласила, дневниот печат и својата веб страница да ги известува корисниците за планираните прекини во дистрибутивниот систем.
- (2) Доколку во дистрибутивниот конзум кој е опфатен со планираниот прекин има корисници, на кои согласно Правилата за снабдување со природен гас не смее да им се прекине испораката на природен гас или корисници на кои природниот гас им е неопходен за непречено одвивање на производствениот процес, ОСД е должен поединечно да ги известува (писмено, електронски или преку телефон) за планираниот прекин.

Член 55

- (1) Како непланирани работи на дистрибутивниот систем се сметаат работите во врска со отстранување на настанати дефекти или пречки кои што ОСД не можел да ги предвиди.
- (2) Ако дефектите или пречките од ставот (1) можат да предизвикаат непосредна опасност за сигурноста на дистрибутивниот систем или за животот и здравјето на луѓето, животните или за животната средина или природата, ОСД е должен во најкраток можен рок да излезе на

местото каде што лоциран дефектот или пречката и без одлагање да воспостави сигурно работење на дистрибутивниот систем.

Член 56

- (1) Корисниците на дистрибутивниот систем се должни до ОСД да доставуваат известувања за планираните интервенции врз опремата и инсталациите за користење на природниот гас најдоцна 72 часа пред планираниот почеток на интервенцијата.
- (2) Известувањата од ставот (1) на овој член треба да содржат доволно податоци за интервенцијата, за да се овозможи ОСД да ги анализира и оцени последиците и ризиците од планираната интервенција врз работата на дистрибутивниот систем.
- (3) По усогласувањето на известувањата помеѓу ОСД и корисниците на дистрибутивниот систем, ОСД навремено ги врши потребните подготвителни работи во дистрибутивниот систем и ги известува корисниците на кои што може да влијае планираната интервенција.

3.3 Изведување на работи во заштитниот појас на дистрибутивниот систем

Член 57

- (1) Не се дозволува изградба и изведување на други работи, засадување на растенија и дрвја на земјиште под, над и покрај дистрибутивниот систем со кои може да се наруши процесот на дистрибуција на природен гас или да се загрози безбедноста на луѓето и имотот.
- (2) По исклучок од ставот (1) на овој член лице кое што има потреба од изведување градежни и други работи во близина на заштитниот појас на дистрибутивната мрежа е должно, заради обезбедување на сигурност на дистрибутивниот систем, објектите, и имотот, како и заради заштита на животот и здравјето на луѓето и животните и животната средина и природата, да побара согласност од ОСД за изведување на работите во заштитниот појас на дистрибутивниот систем.
- (3) Кон барањето за согласност од ставот (1) подносителот на барањето е должен да ја приложи и техничката документација врз основа на која ќе се изведуваат работите.
- (4) ОСД е должен писмено да му одговори на подносителот на барањето во рок од 15 дена од денот на приемот на барањето и да го извести за техничките и безбедносните услови за изведување на работите и за потребните мерки што треба да се преземат заради заштита на дистрибутивниот систем.
- (5) Подносителот на барањето е должен на свој трошок да ги преземе мерките за заштита на дистрибутивниот систем определени од ОСД.
- (6) Лицето на кое му е дадена согласност за изведување на работи во заштитниот појас на дистрибутивната мрежа е должно три дена пред почетокот на работите писмено да го извести ОСД за точното време на почнувањето на работите и за планот за извршувањето на работите.

Член 58

- (1) Работите во заштитниот појас на дистрибутивниот систем мора да се извршуваат во согласност со условите содржани во согласноста за изведување издадена од ОСД.
- (2) Ширината на заштитниот појас на цевководот, измерено од двете страни од оската на цевката за цевководи и приклучоци под висок притисок изнесува три метри, а за цевководи и приклучоци под среден и низок притисок изнесува еден метар.

4. Постапување на ОСД во случај на ограничување, прекин и повторно воспоставување на испораката на природен гас

Член 59

- (1) Во случај на ограничување или престанување, како и во случај на повторно воспоставување на испорака на природен гас на корисник приклучен на дистрибутивниот систем, ОСД е должен да ги спроведе сите постапки пропишани со закон или друг акт, како и со неговите интерни правила заради спречување на неконтролирано истекување на природниот гас, пожар, експлозија или сличен настан.
- (2) Во случај на прекини во испораката на природен гас поради дефект, ОСД треба да воспостави повторна испорака, во најкраток можен рок.

- (3) Во случај на лоши временски услови и тешко пристапни терени, прекилот може да биде и подолготраен, при што ОСД ќе ги информира корисниците за причините на прекилот и за очекуваното траење на неговото отстранување преку центри за информирање.
- (4) Корисниците приклучени на дистрибутивниот систем се должни во случај на прекин или ограничување, како и во случај на воспоставување на повторна испорака на природен гас да постапуваат според упатствата и препораките на ОСД.

Член 60

- (1) Со цел да се обезбеди правилна работа на дистрибутивниот систем, корисникот приклучен на дистрибутивниот систем е должен своите уреди и инсталации за користење на природниот гас да ги користи во согласност со писмените упатства од производителот и монтажерот на тие уреди и инсталации, како и писмените упатства од ОСД, на начин со кој ќе се оневозможи настанување на пречки на уредите и инсталациите за користење на природен гас кај другите потрошувачи и во дистрибутивниот систем.

Член 61

- (1) Корисникот приклучен на дистрибутивниот систем е должен да му овозможи на ОСД физички пристап до деловите од системот што се наоѓаат на негова сопственост заради одржување на системот и испитување на исправноста и непропустливоста на уредите и инсталациите за природен гас што се составен дел од дистрибутивниот систем.
- (2) Сопственикот, односно корисникот на земјиштето е должен да му дозволи на ОСД привремен премин преку тоа земјиште за вршење премер, снимање, проектирање и изведување на работи на одржување и реконструкција на дистрибутивниот систем.
- (3) Сопственикот, односно корисникот на земјиштето има право на надомест на евентуална штета настаната со работите од ставот (2).

4.2 Координација на безбедноста

Член 62

- (1) ОСД воспоставува систем за координација на безбедноста во дистрибутивниот систем и донесува правила и упатства во кои се дефинираат принципите и постапките за безбедносните мерки и процеси за работа, а кои произлегуваат од закон, технички стандарди и прописи.
- (2) Корисникот на дистрибутивниот систем е должен да се придржува кон воспоставениот систем за координација на безбедноста во дистрибутивниот систем.
- (3) Корисникот на дистрибутивниот систем е должен да ја координира својата заштита од дефекти во постројките во кои користи природен гас со заштитата од дефекти во дистрибутивниот систем, со цел дефектите во неговите постројки за користење на природен гас да не предизвикаат пореметување во дистрибутивната мрежа или кај другите корисници, особено преку:
  - 1) времето на исклучување поради дефектот, кое мора да биде во границите кои ги одредува ОСД и
  - 2) селективно делување на заштитните уреди во постројките за користење на природен гас кај корисникот.

Член 63

- (1) Системот за координација на безбедност во дистрибутивниот систем треба да го вклучува и следното:
  - 1) водење на диспечерска книга
  - 2) описот на планираните зафати, тестирања или на мониторинг на елементите на дистрибутивниот систем и усвоените процеси за работа;
  - 3) потребните безбедносни мерки за заштита при работа и заштита на околината и
  - 4) временскиот распоред на потребните известувања при усвоениот процес на работа.
- (2) ОСД е должен да води диспечерска книга, записи за доверливост на системите за комуникација, податоци од системот за надзор и управување, мерни податоци и истите е должен да ги чува најмалку десет години.

Член 64

- (1) ОСД и корисниците на дистрибутивниот систем треба, секој во сопствениот систем за документација за настани и интервенции во дистрибутивниот систем, да ја внесат и целата документација за преземените безбедносни мерки за заштита при работа и за заштита на околината, предвидени со Системот за координација на безбедноста во дистрибутивниот систем на точките на приклучување на корисникот на дистрибутивниот систем.
- (2) ОСД и корисниците се должни документација од ставот (1) да ја чуваат најмалку пет години од моментот на настанот или на интервенцијата.

Член 65

- (1) ОСП и ОСД со посебен протокол, во согласност со системите за координација на безбедноста во преносниот и дистрибутивниот систем ќе ги дефинираат прашањата во врска со управувањето и безбедноста во работењето на ГМРС во кои постојат точки на поврзување меѓу преносниот и дистрибутивниот систем.
- (2) Системот за координација на безбедноста во дистрибутивниот систем треба да опфати и снимање и архивирање на преземените мерки, во согласност со пропишаните безбедносни постапки, кога се изведува работа на објект, постројка или инсталација што е на границата на разграничување и на управување помеѓу преносниот и дистрибутивниот систем.
- (3) За секоја интервенција во точките на поврзување на преносниот и дистрибутивниот систем треба да се води документација со соодветни обрасци, договорени и прифатени од двете страни.
- (4) Во обрасците од ставот (3) треба да се наведат сите потребни постапки за реализирање на предвидената интервенција, вклучувајќи и исклучувања, опис на предвидената интервенција, како и лице одговорно за спроведување на мерките за безбедноста.
- (5) По извршената интервенција треба да бидат дефинирани активностите/постапките за повторно воспоставување на нормалниот режим на работа на дистрибутивниот систем и да се изготви извештај за почитување на постапките, предвидени со системот за координација на безбедноста, прифатен од ОСД и ОСП.

Член 66

- (1) При секоја интервенција во дистрибутивниот систем, потребно е да се осигура безбедноста на околината на местото на интервенцијата, од аспект на исполнување на стандардите за заштита на животната средина.
- (2) Доколку при одделни интервенции постојат ризици од контаминација или слично, треба да се преземат следните мерки за безбедност на околината:
  - 1) запознавање на персоналот со потенцијалните ризици;
  - 2) обезбедување на деконтаминиращка опрема и материјали и
  - 3) пропишување процедура за постапки во таков случај.

Член 67

- (1) ОСД е должен да организира служба за итни интервенции која што секојдневно во текот на 24 часа ќе обезбеди надзор врз работата на дистрибутивниот систем со цел да се утврдат и преку итна интервенција да се отстранат дефектите и пречките кои што можат да ја загорзат сигурната и доверливата испорака на природен гас.
- (2) Заради извршување на надзорот од ставот (1) ОСД е должен да обезбеди соодветна опрема која што треба да овозможи:
  - 1) Утврдување и јавување за отстапувањата од нормалното работење на дистрибутивниот систем;
  - 2) Симулација и прогноза на работните параметри на дистрибутивниот систем;
  - 3) Следење на работата на клучните објекти, опрема и инсталации на дистрибутивниот систем;
  - 4) Надзор врз преземањето на природниот гас во влезните места на дистрибутивниот систем и испораката од дистрибутивниот систем за корисниците на кои им се испорачува повеќе од 300.000 нм³ на годишно ниво;
  - 5) Комуникација со корисниците приклучени на дистрибутивниот систем и
  - 6) Организација на итни интервенции.

- (3) ОСД е должен да обезбеди бесплатен телефонски број за повикување на службата за итни интервенции што ќе биде достапен 24 часа во текот на денот.

4.3 План за ограничување на потрошувачката

Член 68

- (1) По барање на ОПС или друг државен орган ОСД е должен да изготви план за ограничување на потрошувачката и да го достави до РКЕ заради одобрување.
- (2) Планот од став (1) на овој член содржи постапки со кои се дефинира начинот на организирање на потрошувачката со намалување на притисокот и/или преку исклучување на одредени корисници на дистрибутивниот систем, во случај на вонреден режим на работа или виша сила.
- (3) Со планот од став (1) на овој член се дефинираат групи на корисници на дистрибутивниот систем кои ќе бидат исклучени, како и распоред и времетраење на исклучувањето на овие групи, во зависност од обемот на недостатокот на природниот гас во системот за пренос на природен гас.
- (4) Во случај на ограничување на потрошувачката, во согласност со планот од став (1) од овој член, ОСД и снабдувачот немаат обврска неиспорачаниот природен гас дополнително да им го испорачаат на корисниците на дистрибутивниот систем.

5. Режим на работа на дистрибутивниот систем

Член 69

- (1) Работењето на дистрибутивниот систем може да биде во нормален режим на работа, во нарушен режим на работа и во вонреден режим на работа.

Член 70

- (1) Се смета дека дистрибутивниот систем е во нормален режим на работа кога:
  - 1) потрошувачите се снабдуваат со природен гас преку дистрибутивниот систем;
  - 2) притисокот во дистрибутивниот систем, како и во точката на приклучување на корисниците, се во пропишаните граници на отстапување од номиналниот притисок; и
  - 3) оптоварувањата на сите елементи на дистрибутивниот систем се помали од технички дозволените вредности.

Член 71

- (1) Нарушен режим на работа на дистрибутивниот систем е кога постојат отстапувања од нормалниот режим на работа.
- (2) Во случај на појава на нарушен режим на работа на дистрибутивниот систем, ОСД е надлежен и одговорен за спроведување на сите потребни мерки за:
  - 1) локализирање и изолирање на причините за нарушениот режим на работа;
  - 2) спречување на понатомошно ширење на нарушувањето;
  - 3) обезбедување на снабдување со природен гас на што е можно поголем број корисници и
  - 4) воспоставување на нормален режим на работа.
- (3) По барање на ОСД, корисниците на дистрибутивниот систем се должни да достават соодветни информации, поврзани со појавата на нарушениот режим на работа.
- (4) ОСД треба да ги зачува сите записи за нарушениот режим на работа на дистрибутивниот систем и на барање на корисникот треба да му обезбеди увид во записите.
- (5) При примена на мерките во услови на нарушен режим на работа, ОСД е должен да ги утврди причините за нарушениот режим и да воспостави нова конфигурација на дистрибутивниот систем.

Член 72

- (1) Вонреден режим на работа на дистрибутивниот систем настанува во случаи кога постои опасност од прекин на испораката на природен гас на поголем дел од дистрибутивниот систем

при испаѓање на дел од дистрибутивниот систем или кога постои опасност од прекин на работењето на системот за пренос на природен гас поради:

- 1) прекин на работењето на дел од системот за пренос на природен гас;
  - 2) пад на притисокот во дел од системот за пренос на природен гас;
  - 3) преоптоварување на дел од уредите, опремата и инсталациите на дистрибутивниот систем или
  - 4) недостиг на природен гас.
- (2) Во случај на вонреден режим на работа на дистрибутивниот систем или на дел од системот за пренос на природен гас, ОСД може, без претходна најава, да исклучи одредени корисници на дистрибутивниот систем заради спречување на понатамошно ширење на нарушувањата.
- (3) Во случајите од став (2) ОСД е должен да постапува согласно Законот за енергетика и Уредбата за прогласување на кризна состојба во снабдувањето со природен гас, начинот на снабдување со природен гас во овие услови, мерките што се преземаат во случај на кризна состојба, како и правата и обврските на носителите на лиценци за вршење на енергетски дејности („Службен весник на РМ“ бр. 143/13).

6. Планирање на развојот и на одржувањето на дистрибутивниот систем

Член 73

- (1) Целта на планирањето на развојот на дистрибутивниот систем е обезбедување сигурна, доверлива и квалитетна испорака на корисниците и преземање на природен гас од системот за пренос на природен гас .
- (2) Развојот на дистрибутивниот систем се планира врз основа на:
- 1) Стратегија за развој на енергетиката на Република Македонија,
  - 2) просторните и урбанистичките планови;
  - 3) очекуван пораст на потрошувачката на природниот гас;
  - 4) анализа на погонските состојби на дистрибутивниот систем изведена врз основа на погонските мерења и настани при режимот на работа на дистрибутивниот систем и
  - 5) податоци и предвидувања за новите приклучоци на дистрибутивниот систем.

6.1 Планови за развој на дистрибутивниот систем

Член 74

- (1) Операторот на дистрибутивниот систем е одговорен за долгорочно планирање на развојот на дистрибутивниот систем на подрачјето на кое ја врши дејноста.
- (2) ОСД е должен да донесе:
- 1) Долгорочен план за развој на дистрибутивниот систем
  - 2) План за развој на дистрибутивниот систем, за период од пет години;
  - 3) Годишна програма за реализација на планот за развој на дистрибутивниот систем за период од пет години.
- (3) Планот за развој од ставот (2) точка 2) ОДС е должен да го донесува секоја година и најдоцна до 31 октомври да го достави на согласност до РКЕ, а по добиената согласност да го објави планот, освен финансиските податоци содржани во него, на својата веб страница.

Член 75

- (1) Долгорочниот план и планот за развој на дистрибутивниот систем од членот 73, точки 1) и 2) особено содржат:
- 1) опис на постојната состојба на дистрибутивниот систем;
  - 2) обврските од договорот за јавно приватно партнерство;
  - 3) издадени согласности за приклучување на дистрибутивниот систем;
  - 4) анализа на погонот и водењето на дистрибутивниот систем;
  - 5) карактеристиките на работните параметри на дистрибутивниот систем;
  - 6) реално и очекувано користење на капацитетот на дистрибутивниот систем;
  - 7) податоци за сигурноста и доверливоста на работата на дистрибутивниот систем;

- 8) економската оправданост за проширување и надоградување на дистрибутивниот систем;
- 9) потреба за модернизација, за надградба и за обновување на објектите;
- 10) локации каде се планира да се развива или да се надгради дистрибутивниот систем со технички опис и карактеристики на предвидените работи, и
- 11) потребни финансиски средства и финансиски извори за реализација на планот.

Член 76

- (1) При изготвувањето на Долгорочниот план за развој на дистрибутивниот систем и Планот за развој на дистрибутивниот систем за период од пет години, ОСД е должен да соработува со надлежните органи од областа на градењето, планирањето и уредувањето на просторот во постапката за изготвување и носење на урбанистички планови.
- (2) ОСД треба да побара прелиминарни податоци за потребите од природен гас од корисниците на природен гас како и од снабдувачите заради изготвување на развојни планови на дистрибутивниот систем како и заради изготвување на дополнителни студии за проширување на дистрибутивниот систем.

Член 77

- (1) Годишната програма за реализација на планот за развој на дистрибутивниот систем за период од пет години, особено содржи:
  - 1) опис на инвестициските работи кои треба да се реализираат во годината за која се однесува програмата; и
  - 2) планирани финансиски средства и финансиски извори за реализација на годишната програма.
- (2) ОСД е должен секоја година да ја доставува до РКЕ програмата од став (1)(1) на овој член.
- (3) ОСД за секој регулиран период изготвува и доставува за одобрување до РКЕ план за инвестирање во дистрибутивниот систем, во кој особено треба да биде прикажано очекуваното зголемување на ефикасноста на работата на дистрибутивниот систем како резултат на предвидените инвестиции.

7. Прогнози за потрошувачката на природен гас

Член 78

- (1) Корисникот на природниот гас приклучен на дистрибутивниот систем е должен во писмена форма да доставува до ОСД најава за количините природен гас кои планира да ги превземе во определени временски интервали и тоа:
  - 1) **квартална најава:** најдоцна 50 дена пред почетокот на секој квартал, корисникот треба да ги најава количините на природен гас кои има намера да ги преземе во наредниот квартал по месеци, при што најавените количини за кварталот не можат да бидат поголеми од договорените количини за тој квартал;
  - 2) **месечна најава:** најдоцна 12 дена пред почетокот на секој месец, корисникот треба да ги најава количините на природниот гас кои планира да ги преземе во наредниот месец, при што најавените количини не може да бидат поголеми од количините за тој месец наведени во кварталната најава;
  - 3) **неделна најава:** најдоцна до четврток до 8 часот од тековната недела, корисникот треба да ги најава количините на природниот гас кои планира да ги превземе секој ден поодделно во текот на наредната недела, која започнува со понеделник; и
  - 4) **дневна најава:** количините на природниот гас кои корисникот планира да ги превземе во текот на денот содржани се во неделните најави. Планираните и најавените количини на природен гас за дневно превземање не можат да бидат поголеми од максималната дневна потрошувачка договорена меѓу Операторот на системот за дистрибуција и корисникот.
- (2) Корисникот е должен при најавите да ги почитува важечките договори за пристап и дистрибуција на природен гас и за снабување со природен гас.
- (3) Ако на ОСД од одделен корисник во рокот определен во точката 3) од ставот (1) не му биде доставена неделна најава, како валидна ќе се смета неделната најава доставена во претходната недела.

Член 79

- (1) Согласно најавите од корисниците за планирано преземање на природен гас во определените периоди, ОСД како корисник на системот за пренос на природен гас е должен да изготвува збирни биланси за потрошувачката на природен гас во дистрибутивниот систем и до ОСП да доставува во писмена форма најави за количините на природниот гас кои треба согласно мрежните правила за пренос се планира да бидат испорачани, односно превземени преку системот за пренос во овие периоди.
- (2) Најавите мораат да бидат во рамките на договорените дистрибутивни, односно договорените преносни капацитети.

Член 80

- (1) ОСД изработува и најдоцна до 31 октомври секоја година доставува до РКЕ и до министерството надлежно за работите од областа на енергетиката едногодишни и петгодишни прогнози за потребите од природен гас за дистрибутивниот систем со кој управува.
- (2) За изработка на прогнозите од ставот (1) корисниците односно снабдувачите најдоцна до 15 октомври секоја година треба да достават до ОСД објективна проценка на потрошувачката на природен гас по месеци за периодот за кој се однесува прогнозата.

8.Правила за мерење

Член 81

- (1) Мерењето на количините и квалитетот на природниот гас се врши заради:
  - 1) Обезбедување на технички предуслови за испорака на природниот гас во и од дистрибутивниот систем;
  - 2) Сигурна работа на дистрибутивниот систем;
  - 3) Користење на договорениот приклучен капацитет на дистрибутивниот систем;
  - 4) Утврдување на количините на природен гас испорачани во и од дистрибутивниот систем;
  - 5) Утврдување на калоричната вредност на испорачаниот природен гас и
  - 6) Пресметка на трошоците поврзани со користењето на дистрибутивниот систем.
- (2) Количината на протечениот природен гас на влезните и на излезните мерни места се мери во нормални метри кубни (nm^3), при температура од $293,15^{\circ}\text{K}$ и апсолутен притисок од $1,01325 \text{ bar}$.

Член 82

- (1) Мерењето на протечените количини природен гас се врши континуирано на влез и на излез од системот за дистрибуција.
- (2) Мерењето се врши со мерни уреди чии карактеристики мора да бидат во согласност со меѓународните стандарди, прописи и правила за метролошки услови кои важат во Република Македонија и системот за далечинско читање и контрола на Операторот на дистрибутивната мрежа.
- (3) Мерната опрема што влегува во состав на мерниот уред (филтер, коректор на зафатнина, мерило на протек, опрема за читање, чување и пренос на податоци, трансмитер за притисок и температура) мора да биде редовно проверувана, калибрирана и потврдена од страна на овластено лице, согласно прописите за метрологија кои важат во Република Македонија.
- (4) Мерните уреди можат да се стават во употреба само ако се прописно жигосани и ако поседуваат уверение за заверка на мерниот уред, односно сертификат за верификација на исправноста на мерилото.
- (5) На секое пресметковно мерно место и на секој корисник на дистрибутивниот систем му се доделува посебен идентификациски код, во согласност со идентификациската шема што ја утврдува ОСД.

Член 83

- (1) Мерната опрема е во сопственост на ОСД и составот, карактеристиките и местоположбата на мерната опрема ги одредува ОСД.
- (2) ОСД е должен да води грижа за документацијата за мерната опрема.

- (3) Мерната опрема мора да биде сместена во мерни ормари за да се обезбеди заштита од несоодветни температурни услови, од влага и од прашина, како и од оштетувања, од вибрации и од други влијанија.
- (4) ОСД е должен да ги пломбира и/или да ги заклучи мерните ормари.
- (5) Пломбата мора да го содржи жигот на ОСД и да биде поставена на начин што оневозможува влијание врз мерењето и/или врз пресметката на количините на природниот гас.
- (6) Во случај на директен или далечински комјутерски пристап до мерните податоци, пристапот кон податоците од пресметковното мерно место мора да биде заштитено со однапред доделено право на пристап и тоа за:
  - 1) прибирање на мерните податоци;
  - 2) за промена на времето и датумот;
  - 3) за поставување параметри на нагодување, на тарифната програма и на останатите функции;
  - 4) за одредбите на комуникациските параметри.

Член 84

- (1) ОСД е должен на сопствен трошок да ја одржува мерната опрема, во согласност со закон, со техничките прописи.
- (2) ОСД е должен да ја следи состојбата со исправноста на мерната опрема и да ја регистрира секоја повреда на елементите на мерното место и на пломбата.
- (3) ОСД е должен да обезбеди периодична верификација на мерните уреди преку целосно опфаќање на сите броила или преку верификација на случаен примерок, во согласност со закон и друг пропис.
- (4) Корисниците на дистрибутивниот систем можат писмено да побараат од ОСД вонредна верификација на мерната опрема, доколку се сомневаат во точноста на мерењето на количините на природниот гас.
- (5) Доколку со вонредната верификација се утврди дека мерната опрема на корисникот на дистрибутивниот систем има поголемо отстапување од дозволеното, во согласност со важечките прописи, трошоците за вонредната верификација и за замената на опремата на пресметковното мерно место ќе бидат на товар на ОСД, а доколку се утврди дека нема поголеми отстапувања трошоците ќе бидат на товар на корисникот на дистрибутивниот систем.

Член 85

- (1) Корисникот на дистрибутивниот систем е должен, во најкраток можен рок да го извести ОСД доколку воочи:
  - 1) оштетување на мерната опрема од мерните места;
  - 2) неправилно функционирање на мерната опрема;
  - 3) кражба на мерната опрема или на останатата опрема;
  - 4) отстранување или оштетување на пломбата и
  - 5) оштетување на мерните ормари.
- (2) Доколку ОСД утврди или биде известен, од страна на корисниците на дистрибутивниот систем, за настанато оштетување и/или за неправилно функционирање на мерната опрема должен е да ја поправи или да ја замени опремата во најкраток можен рок и за тоа писмено да го извести корисникот на дистрибутивниот систем.
- (3) Во случајите од ставот (1), трошоците за набавка, замена или поправка на мерната опрема се на товар на ОСД, освен кога оштетувањето и/или неправилно функционирање на мерната опрема е настанато по вина на корисникот на дистрибутивниот систем.
- (4) За оштетување или за кражба на броило и/или на останатата мерна опрема, за отстранување на пломби или за оштетување на мерниот ормар, вградени на имот на корисникот на дистрибутивниот систем, е одговорен корисникот на дистрибутивниот систем.
- (5) Во случајите од ставот (3), трошоците за набавка, замена или поправка на мерната опрема се на товар на корисникот на дистрибутивниот систем.

Член 86

- (1) ОСД или корисникот на дистрибутивниот систем може да побараат вонредно испитување на мерната опрема на одредено мерно место.
- (2) Испитувањето и повторната калибрација на опремата може да се врши само од лабораторија која што е овластена, односно акредитирана во согласност со прописите за метрологија.
- (3) Трошоците за вонредното испитување се на терет на страната која го побарала вонредното испитување.
- (4) Ако при вонредното испитување се утврди дека испитуваната опрема е неисправна, трошокот за вонредното испитување е на терет на Операторот на дистрибутивната мрежа.

Член 87

- (1) ОСД ја утврдува локацијата на мерните уреди во зависност од техничките можности на пресметковното место и таа може да биде на имотот или надвор од имотот на корисникот приклучен на дистрибутивниот систем.
- (2) Ако мерниот уред се наоѓа на имот од корисникот, корисникот е должен да му овозможи на овластено лице на ОСД право на пристап на секој имот или објект до мерниот уред заради:
  - 1) читање на мерните уреди,
  - 2) контрола, вградување, надзор, промена и замена на мерниот уред,
  - 3) исклучување на корисникот кога постапува спротивно со условите за користење на дистрибутивниот систем пропишани во мрежните правила за дистрибуција и
  - 4) исклучување на потрошувачот по барање на снабдувачот, во согласност со одредбите од правилата за снабдување со природен гас.

Член 88

- (1) ОСД врши набавка, вградување и замена на мерната опрема во согласност со Законот за енергетика, со техничките прописи и со одредбите од Мрежните правила.
- (2) Корисникот на дистрибутивниот систем може да бара вградување броило со поголем број функции и/или со подобри карактеристики во однос на броилата кои ги вградува ОСД. Доколку постојат технички услови, ОСД е должен да ја вгради бараната опрема, а трошоците за набавка и за монтажа на опремата се на сметка на корисникот на дистрибутивниот систем.
- (3) Мерната опрема се вградува во согласност со Законот за енергетика, со техничките прописи и со одредбите од овие Мрежни правила.
- (4) ОСД има право на сопствен трошок да ги замени со нови постојните броила во сопственост на корисниците на дистрибутивната мрежа.
- (5) Ако ОСД утврди дека при замена на постојниот мерен уред во сопственост на корисникот е потребно да се изврши дислокација на мерното место, должен е на своја сметка да ја изведе дислокацијата со минимално нарушување на обезбедувањето на услугата на корисникот.
- (6) ОСД е должен да ги надомести штетите врз имотот на корисникот настанати како последица на дислокацијата на мерното место.

Член 89

- (1) Превземената количина на природен гас на влез во дистрибутивниот систем во претходниот месец, по правило се утврдува како разлика на отчитаната состојбата на броилото на мерниот уред на влез во дистрибутивниот систем во првиот ден од тековниот месец и на отчитаната состојба на броилото во првиот ден од претходниот месец.
- (2) Состојбата на броилото ја отчитува операторот на преносната мрежа и е должен да ги доставува податоците од мерењата до ОСП и ОСД.

Член 90

- (1) Испорачаната количина на природен гас на излез од дистрибутивниот систем во претходниот месец се утврдува како разлика на прочитаната состојбата на броилото на мерниот уред на излез од дистрибутивниот систем во првиот ден од тековниот месец и на прочитаната состојба на броилото во првиот ден од претходниот месец.

- (2) По правило, состојбата на броилата кај потрошувачите приклучени на дистрибутивниот систем се чита првите (три) дена од тековниот месец.
- (3) Состојбата на броилото ја отчитува ОСД.
- (4) Читање и регистрирање на состојбата на броилата надвор од термините утврдени во ставовите (1) и (2), со цел за утврдување на количините на превземени и испорачани количини на природен гас, задолжително се врши при промена на цената на природниот гас, или при промена на условите за набавка, пренос и дистрибуција на природниот гас.

Член 91

- (1) Доколку се утврди дека мерниот уред на влез или на излез од дистрибутивниот систем во одреден временски период неправилно или воопшто не ја регистрирал состојбата, се применуваат следниве начини за утврдување на превземени, односно испорачани количини на природен гас:
  - Доколку состојбата не ја регистрирал мерниот уред на влез во дистрибутивниот систем, превземената количина на природниот гас се утврдува согласно постапката утврдена во мрежните правила за пренос на природен гас за таков случај, а проверка се врши според состојбата на испорачаните количини на природен гас, регистрирани на мерните уреди на излез од дистрибутивниот систем за истиот период за кој мерниот уред на влез во дистрибутивниот систем не ја регистрирал или погрешно ја регистрирал состојбата.
  - Доколку состојбата не ја регистрирал еден од мерните уреди на излез од дистрибутивниот систем, испорачаната количина на природен гас преку тој мерен уред се определува како разлика помеѓу регистрираните количини на природен гас на влез во дистрибутивниот систем и збирот на регистрираните количини на природен гас на мерните уреди на излез од дистрибутивниот систем.
  - Доколку состојбата истовремено не ја регистрирале повеќе мерни уреди на излез од дистрибутивниот систем, испорачаните количини на природен гас на потрошувачите преку овие мерни уреди се определува како разлика помеѓу регистрираните количини на природен гас на влез во дистрибутивниот систем и збирот на регистрираните количини на природен гас на останатите мерни уреди на излез од дистрибутивниот систем, а разликата се распределува пропорционално според учеството во потрошувачката на природен гас на овие потрошувачи во претходниот период или пропорционално на дневните најави (номинации) за потрошувачка во тој период.

Член 92

- (1) На пресметковните мерни места на кои надпритисокот е поголем од 100 mbar, количините на природниот гас се мерат со мерен уред кој што има вграден коректор на волуменот на природниот гас.
- (2) На пресметковните мерни места на кои надпритисокот е поголем од 22 mbar а помал или еднаков на 100 mbar, количините на природниот гас се мерат со мерен уред кој што нема вграден коректор на волуменот на природниот гас, со тоа што вредностите што се отчитани на мерниот уред се корегираат со примена на фактор на корекција според притисокот.
- (3) На пресметковните мерни места што се изложени на поголеми промени на температурата, количините на природниот гас се мерат со мерен уред со вграден коректор на волуменот на природниот гас или со мерен уред со температурна компензација.
- (4) Ќе се смета дека состојбата со природниот гас е стандардна на пресметковни мерни места каде што:
  - надпритисокот е помал или еднаков на 22 mbar,
  - пресметковното мерно место не е изложено на температурни промени и
  - не е вграден коректор на волуменот на природниот гас.
- (5) Во случај кога ОСД утврдил дека мерниот уред е исправен, а вградениот коректор на волуменот на природниот гас е неисправен, заради утврдување на количините на испорачаниот природен гас ОСД ќе изврши корекција на отчитаните вредности на мерниот уред со примена на факторот на корекција.
- (6) ОСД го пресметува факторот на корекција на начин утврден во Прилогот 3 кој што е составен дел на овие Мрежни правила.

Член 93

- (1) На излезните места од дистрибутивниот систем на кои годишно се испорачува повеќе 100.000 нм³ природен гас или приклучниот капацитет е поголем или еднаков на 16нм³/h. во мерниот уред задолжително треба да биде вграден и коректор на волуменот на природниот гас.
- (2) ОСД е должен на барање од корисникот на дистрибутивниот систем да вгради коректор на волуменот на природниот гас во мерниот уред на трошок на корисникот, без оглед на условите во однос на притисокот и температурата на природниот гас на пресметковното мерно место.

8.1 Мерни податоци

Член 94

- (1) Мерните податоци се состојат од сите измерени вредности и од нив пресметаните вредности.
- (2) Мерните податоци вклучуваат:
  - 1) измерени, временски зависни вредности за количини на природен гас добиени од мерната опрема на пресметковното мерно место;
  - 2) пресметани вредности од измерените податоци, обработени од страна на ОСД;
  - 3) проценети или заменети податоци во случај на непостоење или погрешни податоци и
  - 4) податоци кои се користат за пресметка и други намени.
- (3) Мерните податоци мораат да бидат собрани, обработени и чувани на сигурен и доверлив начин во база на мерни податоци што ја основа и ја одржува ОСД.
- (4) Базата на мерни податоци мора да овозможи:
  - 1) евиденција на пресметковни и контролни мерни места;
  - 2) евиденција за променети податоци на карактеристиките на мерната опрема и/или на мерното место;
  - 3) податоци за проверка и за потврда за точноста на мерните места;
  - 4) означување на разменетите мерни податоци;
  - 5) обработка на собраните мерни податоци; и
  - 6) размена на податоци помеѓу ОСД, ОСП и корисниците на дистрибутивниот систем.
- (5) ОСД е сопственик на собраните мерни податоци, односно на базата на мерни податоци.

Член 95

- (1) Општите податоци за пресметковното мерно место содржат:
  - 1) идентификациски код на пресметковно мерно место;
  - 2) податоци за корисникот на дистрибутивниот систем;
  - 3) податоци за адресата на пресметковното мерно место;
  - 4) број на решение за согласноста за приклучување;
  - 5) одобрена едновремена моќност;
  - 6) податоци за мерните големини; и
  - 7) останати општи податоци.
- (2) Податоците за мерната опрема содржат:
  - 1) назив на производителот, тип, сериски број, година на производство и класа на точност;
  - 2) податоци од техничката спецификација;
  - 3) податоци за поставените параметри на уредите;
  - 4) датум на последно баждање;
  - 5) службена ознака на типот на мерниот уред;
  - 6) останати податоци.
- (3) Податоците за комуникациската опрема содржат:
  - 1) име на опремата;
  - 2) име на производителот, тип, сериски број и техничка спецификација;
  - 3) име на комуникацискиот протокол;

- 4) телефонски броеви за остварување врска;
- 5) идентификација за корисникот на телекомуникациската мрежа и право на пристап;
- 6) право на пристап (авторизација за читање и/или упис) и
- 7) останати податоци.

Член 96

- (1) ОСД е одговорен за собирање на мерните податоци од пресметковните мерни места и е должен да ги преземе сите потребни мерки за навремено собирање на податоците во соодветни пресметковни мерни интервали.
- (2) ОСД собира мерни податоци за корисникот на дистрибутивниот систем преку отчитување на мерните уреди на пресметковните мерни места, и тоа:
  - 1) со непосредно отчитување на мерните уреди;
  - 2) со далечинско отчитување на мерните податоци или
  - 3) со доставување мерни податоци од страна на корисникот на дистрибутивниот систем.
- (3) Системот за собирање на мерните податоци од електронските мерни уреди мора да биде синхронизиран и да биде наместен според средноевропско време.

Член 97

- (1) ОСД е одговорен за проверка на собраните мерни податоци.
- (2) Проверката на мерните податоци, собрани со непосредно отчитување на мерните уреди опфаќа:
  - 1) проверка на идентификацискиот код на пресметковното мерно место и
  - 2) користење автоматизирани комјутерски постапки за проверка и потврдување на мерните податоци.
- (3) Проверката на мерните податоци собрани со далечинско исчитување опфаќа:
  - 1) проверка на целокупноста на собраните податоци;
  - 2) преглед и анализа на собраните информации за неправилни состојби на мерната опрема и
  - 3) постапка за проверка на точноста на мерењето.
- (4) Доколку постојат разлики меѓу собраните податоци од мерните уреди на корисникот на дистрибутивниот систем и податоците во базата на мерните податоци, се врши дополнителна, непосредна контрола на самото пресметковно место.
- (5) Доколку се утврди дека параметрите на мерните уреди се идентични со параметрите во базата на мерните податоци, се смета дека истите се потврдени.

Член 98

- (1) Управувањето со собраните и со потврдените мерни податоци го врши ОСД.
- (2) Управувањето со мерните податоци се состои од следниве активности:
  - 1) архивирање и чување на потврдените мерни податоци во базата на мерни податоци;
  - 2) процена и замена на мерните податоци;
  - 3) обработка на потврдените мерни податоци во форма за пресметка;
  - 4) обезбедување достапност на обработените мерни податоци за пресметка и за наплата и
  - 5) обезбедување достапност на мерните податоци за анализа, за планирање и за други потреби.

Член 99

- (1) ОСД е должен да овозможи пристап до мерните податоци согласно закон, овие Мрежни правила и други прописи.
- (2) ОСД и ОСП со посебен протокол ќе го уредат правото на пристап до мерните податоци со кои управуваат, а се однесуваат на пресметковните мерни места на точките на поврзување на преносниот и дистрибутивниот систем.
- (3) ОСД е одговорен за обезбедување на доверливоста и заштитата на мерните податоци.

- (4) Давањето или овозможувањето пристап до мерните податоци е дозволено исклучиво под услови и со цели дефинирани со Законот за енергетика или други закони, овие Мрежни правила и други прописи и/или во согласност со корисниците на дистрибутивниот систем.

9. Неовластено преземање на природен гас

Член 100

- (1) Се смета дека настанало неовластено преземање на природен гас:
- 1) ако корисникот извршил приклучување на својот објект на дистрибутивниот систем, без Решение за согласност за приклучување издадено од ОСД;
  - 2) по исклучување на корисникот од страна на ОСД, корисникот повторно самоволно се приклучил на дистрибутивниот систем;
  - 3) ако корисникот презема нерегистрирана количина на природен гас без мерна опрема, вградена мерна опрема која не е одобрена и/или вградена од ОСД, или ако:
    - извршил манипулација врз мерниот уред;
    - извршил премостување на мерната опрема;
  - 4) ако корисникот презема природен гас преку оштетена мерна опрема и/или заштитната пломба е отстранета, со што е оневозможено правилно регистрирање на преземената количина на природен гас.

Член 101

- (1) ОСД пресметува надоместок за неовластено преземен природен гас, кој се состои од:
- 1) надоместок за количини на неовластено преземен природен гас и
  - 2) надоместок за трошоци предизвикани со неовластеното преземање на природен гас кој ги вклучува трошоците за замена и набавка на опремата која е оштетена при неовластеното превземање на природен гас.
- (2) При пресметката на надоместокот за неовластено преземен природен гас ќе се применуваат цените на природниот гас кои биле важечки во периодот на неовластеното преземање.
- (3) Периодот за пресметка на надоместокот за неовластено користење на природен гас мо же да изнесува најмногу една година наназад од денот на утврдување на неовластеното користење на природен гас, а може да биде и пократок и во тие случаи ќе се земе датумот од документацијата на ОСД од кој може да се утврди моментот на настанување на неовластеното користење, или од моментот на:
- 1) последната извршена контрола на мерното место и приклучокот, при што отчитување на мерниот уред не се смета како контрола на мерното место и приклучокот,
  - 2) замената, одјавата или пријавата на мерниот уред, или
  - 3) последното утврдено неовластено користење на природен гас.
- (4) За месецот во кој е утврдено неовластено преземање на природен гас, се пресметува надоместок за целиот месец.

Член 102

- (1) Собирање на податоци за откривање на неовластено преземање на природен гас се врши при:
- 1) Редовно отчитување на мерните уреди;
  - 2) Анализа на потрошувачката на природен гас или анализа на загубите на определени подрачја;
  - 3) Одржување на мерното место и на приклучокот или редовна или вонредна контрола на мерната опрема;
  - 4) Пријава од страна на вработен во ОСД или од трето лице;
- (2) Врз основа на податоците од став 1 на овој член, за мерното место и/или на мерната опрема за кои постои сомневање дека неовластено се презема природен гас, ОСД изготвува работен налог за контрола на мерно место и/или мерна опрема.
- (3) Во случај кога ќе се открие неовластено преземање на природен гас, при извршување на било кои други редовни активности (замена на мерен уред, исклучување, одржување, постапување

по барање на потрошувач, отстранување на дефекти, итн) од страна на стручните лица на ОСД, се изготвува Записник за утврдување на неовластено преземање на природен гас, без претходно издаден работен налог.

Член 103

- (1) Контрола на мерното место и/или на мерната опрема вршат стручни лица на ОСД.
- (2) При контролата од ставот (1) може да се утврди дека постои неовластено преземање на природен гас само ако во контролата учествувале најмалку две стручни лица на ОСД.
- (3) Потрошувачот или негов претставник има право да присуствува на контролата од ставот (1).
- (4) Стручните лица задолжително треба да поседуваат легитимација издадена од ОСД, која се должни да ја покажат на барање на потрошувачот.
- (5) Доколку при контролата од ставот (1) се утврди неовластено преземање на природен гас, стручните лица на ОСД задолжително треба тоа да го утврдат во Записник и да обезбедат докази (мерна опрема, оштетени пломби, фотографии и слично).

Член 104

- (1) За вршење на контрола на мерно место, ОДС издава работен налог во кој задолжително треба да се наведат податоци за пресметковното мерно место и за стручните лица на ОСД кои што ја вршат контролата.
- (2) По извршената контрола се врши контрола на налозите и на повратните информации добиени во врска со контролата.
- (3) ОСД е должен да ја чува документацијата (записник за утврдување на неовластено преземање на природен гас, работен налог, фотографии и други докази) со која при контролата е утврдено дека постои неовластено преземање на природен гас,

Член 105

- (1) Записникот за утврдување на неовластено преземање на природен гас особено содржи:
  - 1) Податоци за пресметковното мерно место;
  - 2) Податоци за контролно мерно место (доколку постои);
  - 3) Датум на утврдување на неовластено превземање на природен гас;
  - 4) Податоци за лицата кои ја извршиле контролата на мерното место и/или мерната опрема и
  - 5) Начинот на кој е извршено неовластено превземање на природен гас;
- (2) Записникот за утврдување на неовластено преземање на природен гас мора да го потпишат најмалку две стручни лица на ОСД и потрошувачот, односно негов претставник, доколку е согласен со записникот, при што, доколку:
  - потрошувачот или неговиот претставник не е согласен со записникот, тогаш треба да се потпише на место “Не сум согласен со записникот“;
  - потрошувачот или неговиот претставник одбива да се потпише на записникот, стручното лице на ОСД задолжително го потпишува текстот и додава забелешка: “потрошувачот одбива да го потпише записникот“; или
  - потрошувачот или неговиот претставник не е присутен при извршувањето на контролата на мерното место и/или мерен уред во записникот се става забелешка: „Потрошувачот не е присутен“, а ОСД е должен записникот да му го достави по пошта.
- (3) ОСД е должен на потрошувачот да му остави еден примерок од записникот.
- (4) По составувањето на Записникот за утврдување на неовластено превземање на природен гас, ОСД прави контрола дали записникот е изготвен во согласност со овие Мрежни правила и ако се утврди грешка, нецелосно или погрешно утврдени факти, се прави доработка или измена на Записникот на сите примероци.
- (5) Во случај кога не може да се доработи примерокот кој е доставен на потрошувачот, се изработува нов записник во кој ќе се евиденираат сите податоци потребни за изработка на пресметката. Новиот записник се доставува на потрошувачот.

Член 106

- (1) Врз основа на податоците од Записникот се изготвува пресметка за неовластено превземање на природен гас, согласно овие Мрежни правила.
- (2) Пресметката и Записникот за утврдување на неовластено превземање на природен гас заедно му се доставуваат на потрошувачот во рок од 15 дена, сметано од денот на изготвување на пресметката.

Член 107

- (1) Контрола на мерните уреди може да се прави само од страна на акредитирано тело.
- (2) Ако за потребите на контролата од ставот (1) мерните уреди што се предмет на контрола треба да се однесат кај акредитираното тело, ОСД треба привремено да вгради други мерни уреди.
- (3) Доколку со контролата од ставот (1) се утврди манипулација на мерниот уред ОСД е должен да изготви Записник за утврдување на неовластено превземање на природен гас.

9.1 Исклучување на потрошувач при неовластено превземање на природен гас

Член 108

- 1) Во случаите на неовластеното превземање на природен гас од член 99 став (1), точки 1), 2), и 3) алинеја 1, ОСД ќе го исклучи потрошувачот од дистрибутивниот систем без предупредување.
- 2) Во случаите на неовластеното превземање на природен гас од член 99 став (1), точка 3) алинеа 2 и точка 4), ОСД е должен да го предупреди потрошувачот во писмена форма и да ја достави пресметка на надоместокот за неовластено превземање на природен гас од член 105, со цел да го плати надоместокот за неовластено превземање на природен гас.
- 3) Потрошувачот е должен да го плати надоместокот за неовластено превземање на природен гас на ОСД во рок од осум дена од денот на доставувањето на пресметката.
- 4) Доколку потрошувачот не постапи согласно став (3), ОСД има право да го исклучи потрошувачот од дистрибутивниот систем.
- 5) ОСД не е одговорен за настанување на евентуална материјална или нематеријална штета на потрошувачот поради исклучувањето од ставовите (1) и (4) на овој член.

Член 109

- (1) Во случај кога потрошувачот е исклучен согласно став (1) и став (4) од член 107 има право да поднесе барање за согласност за приклучување на дистрибутивниот систем до ОСД, откако ќе го плати надоместокот за неовластено превземање на природен гас.
- (2) Потрошувачот е должен да плати надоместок за приклучување согласно член 13 од овие Мрежни правила.
- (3) По исклучок на став (2) на овој член, потрошувачот кој поседува решение за согласност за приклучување има право повторно да се приклучи на дистрибутивниот систем, откако ќе го плати надоместокот за неовластено превземање на природен гас на ОСД и надоместокот за повторно приклучување.

10. Квалитет на дистрибуцијата на природниот гас преку дистрибутивниот систем

Член 110

- (1) Квалитетот на дистрибуцијата на природниот гас преку дистрибутивниот систем ги опфаќа континуитетот на испораката, квалитетот на природниот гас и квалитетот на услугата, а се следи со примена на пропишаните барања за квалитетот, како и со остварените резултати на квалитетот на дистрибуцијата, каде што:
  - 1) **Континуитетот на испораката** ги опфаќа техничките барања за квалитет на дистрибуцијата со чија што примена ОСД треба да му обезбеди на корисникот на дистрибутивниот систем доверлива и постојана испорака на природен гас.

- 2) **Квалитетот на природниот гас** ги опфаќа техничките барања на квалитетот на дистрибуцијата со чија што примена ОСД треба да му обезбеди на корисникот на дистрибутивниот систем усогласеност на параметрите за квалитет на испорачаниот природен гас со параметрите пропишани во Табелата 1 од Прилогот 2, кој што е составен дел на овие мрежни правила.
  - 3) **Квалитетот на услугата** ги опфаќа комерцијалните барања на квалитетот на дистрибуцијата на природниот гас, со чија што примена ОСД треба да му обезбеди на корисникот на дистрибутивниот систем задоволително ниво на дадената услуга, при што:
    - Со барањето за квалитетот на дистрибуцијата се утврдува начинот на следење и критериумите за определување на нивото на задоволување на квалитетот на дистрибуцијата на природниот гас од страна на ОСД, кој што е должен да ги исполнува овие барања и
    - Показател на исполнување на квалитетот на испораката е мерката во која се исполнети барањата.
- (2) ОСД е должен, во согласност со овие Мрежни правила:
- 1) систематски да го одржува нивото на квалитетот на дистрибуцијата на природен гас;
  - 2) да ги спроведува пропишаните мерки за поттикнување на квалитетот на дистрибуцијата на природниот гас и
  - 3) да води евиденција на податоци од кои може да утврди исполнување на барањата за квалитет на дистрибуцијата на природниот гас.

Член 111

- (1) Крајниот потрошувач и корисникот на дистрибутивниот систем имаат право на квалитетот на дистрибуцијата на природниот гас утврден со барањата за квалитет и критериумите за усогласеност со барањата утврдени со овие Мрежни правила.
- (2) Крајниот потрошувач и снабдувачот можат да договорат и повисоко ниво на квалитетот на дистрибуцијата на природниот гас од онаа утврдена со овие Мрежни правила.

Член 112

- (1) Со овие мрежни правила се утврдуваат општи и гарантирани барања за квалитетот на дистрибуцијата на природниот гас од страна на ОСД, каде што:
  - 1) Со општите барања за квалитетот на дистрибуцијата на природниот гас се утврдува квалитетот на дистрибуцијата што треба да го постигне ОСД заради подобрување на општото ниво на квалитетот на дистрибуцијата на природниот гас;
  - 2) Со гарантираните барања за квалитетот на дистрибуцијата се пропишува минималното ниво на квалитетот на дистрибуцијата на природниот гас кој што ОСД е должен да му го обезбеди на корисникот на дистрибутивниот систем.

Член 113

- (1) Исполнувањето на секое поодделно барање за квалитетот на дистрибуцијата на природниот гас се следи преку показатели за исполнување на барањата за квалитет, при што треба да се има предвид критериумот за усогласеност.
- (2) Општите барања за квалитет на дистрибуцијата, показателите за исполнување на квалитетот на дистрибуцијата, поттикнувачките мерки и мерките на усогласување кои што треба да ги прибира ОСД се содржани во Табелата 1 од Прилогот 4.
- (3) Гарантираните барања за квалитетот на дистрибуцијата, показателите за исполнување на квалитетот на дистрибуцијата, соодветниот надоместок, како и податоците што треба да ги прибира ОСД се содржани во Табелата 2 од Прилогот 4.
- (4) ОСД ги следи показателите за исполнувањето на општите барања во период од една година а показателите за исполнување на гарантираните барања ги следи квартално.

Член 114

- (1) ОСД воспоставува и одржува систем за прибирање на податоци за следење квалитетот на дистрибуцијата на природниот гас, во согласност со Табелите 1 и 2 од Прилогот 4.
- (2) ОСД е должен на РКЕ да и ги достави прибраните податоци за исполнување на гарантираните барања за квалитетот на дистрибуцијата на природниот гас во согласност со Табелата 2 од Прилогот 3., најдоцна во рок од 30 дена од истекот на кварталот.

- (3) ОСД е должен до 1 март во тековната година на РКЕ да и достави годишен извештај за квалитетот на дистрибуцијата на природниот гас преку дистрибутивниот систем за претходната година, кој особено треба да содржи:
- 1) Опис на системот за следење на квалитетот на испораката,
  - 2) Прибрани податоци за остварените показатели за исполнување на квалитетот на испораката,
  - 3) Мерките кои што самостојно ги спровел за подобрување на квалитетот на испораката и
  - 4) Предлог мерки за подобрување на квалитетот на испораката.
- (4) ОСД е должен годишниот извештај од ставот (3) да го објави на својата веб страница.

Преодни и завршни одредби

Член 115

(1) Со влегување во сила на овие мрежни правила престануваат да се применуваат членовите 4, 5, 6, 7, 8 од Одлуката за утврдување на општите услови за испорака на природен гас (“Службен весник на РМ” бр. 36/99).

Член 116

(1) Овие Мрежни правила влегуваат во сила осмиот ден од денот на објавување во “Службен весник на Република Македонија”.

ПРИЛОГ 1. Методологија за определување на надоместокот за приклучување на дистрибутивниот гасоводен систем

(1) Надоместокот за приклучување на корисник на дистрибутивниот гасоводен систем се состои од:

- Надоместок на трошоци за изградба на приклучокот и
- Надоместок на трошоци за создавање на технички услови во дистрибутивниот гасоводен систем;

Во зависност од одобрениот капацитет на местото на приклучување на објект на корисникот на дистрибутивниот гасоводен систем, надоместокот за приклучување на дистрибутивниот гасоводен систем се одредува по типови на приклучоци и тоа:

1. Тип на мерач Г- 2,5 со одобрен максимален капацитет $\leq 4 \text{ nm}^3/\text{h}$
2. Тип на мерач Г- 4 со одобрен максимален капацитет $\leq 6 \text{ nm}^3/\text{h}$
3. Тип на мерач Г- 6 со одобрен максимален капацитет $\leq 10 \text{ nm}^3/\text{h}$
4. Тип на мерач Г- 10 со одобрен максимален капацитет $\leq 16 \text{ nm}^3/\text{h}$
5. Тип на мерач Г- 16 со одобрен максимален капацитет $\leq 25 \text{ nm}^3/\text{h}$
6. Тип на мерач Г- 25 со одобрен максимален капацитет $\leq 40 \text{ nm}^3/\text{h}$
7. Тип на мерач Г- 40 со одобрен максимален капацитет $\leq 65 \text{ nm}^3/\text{h}$
8. Тип на мерач Г- 65 со одобрен максимален капацитет $\leq 100 \text{ nm}^3/\text{h}$
9. Тип на мерач Г- 100 со одобрен максимален капацитет $\leq 160 \text{ nm}^3/\text{h}$
10. Тип на мерач Г- 160 со одобрен максимален капацитет $\leq 250 \text{ nm}^3/\text{h}$
11. Тип на мерач Г- 250 со одобрен максимален капацитет $\leq 400 \text{ nm}^3/\text{h}$

Надоместокот за приклучување на корисник на дистрибутивниот гасоводен систем се пресметува согласно следната формула:

$$\text{НПи} = \text{ТИи} + \text{ТТКи} \text{ [денари]}$$

при што:

$i=(1,11)$ - тип на приклучок;

НПи - надоместок за приклучување на корисник на дистрибутивен гасоводен систем;

ТИи - надоместок на трошоци за изградба на приклучок;

ТТКи - надоместок на трошоци за создавање на технички услови во дистрибутивен гасоводен систем;

1)Надоместокот на трошоци за изградба на приклучокот (ТИи) се пресметува согласно следната формула:

$$\text{ТИи} = \text{ТД} + \text{ТОи} + \text{ТР} \text{ [денари]}$$

при што:

ТД - трошоци за изработка и прибавување на потребна документација и создавање на други услови за изградба;

ТОи - трошоци за опрема, уреди, материјали и испитувања;

ТР - трошоци за изведување на работите;

Трошоците за изработка и прибавување на потребна документација и создавање на други услови за изградба (ТД) ги сочинуваат:

-Трошоци за изработка на проектна документација и

-Трошоци за изработка и прибавување на потребни согласности, одобренија и друга потребна документација;

Трошоци за работна рака се пресметуваат како производ од нормираните трошоци за работна рака за ангажирање за изработка и прибавување на потребна документација и создавање

на други услови за изградба, пресметани по работен час, според степенот и видот на стручна спрема и нормираниот број на работни часови за извршување на тие работи;

Трошоци на име на пропишани такси и други надоместоци за изработка и прибавување на потребна документација и создавање на други услови за изградба;

Трошоци за опрема, уреди, материјали и испитувања (ТОi) ги сочинуваат:

-Трошоци за набавка на опрема, уреди и материјали кои се вградуваат при изградба на приклучок од тип i на корисник на дистрибутивниот систем во согласност со техничките прописи, правила и стандарди како и потребните технички испитувања на гасоводните инсталации за непремена работа на гасоводната инсталација на приклучокот.

Трошоците за изведување на работите (ТР) ги сочинуваат:

- трошоци за работна рака;
- трошоци за употреба на машини;
- трошоци за употреба на возила;

Трошоците за работна рака за извршување на неопходните работи за изработка на приклучокот се пресметуваат како производ од нормираните трошоци за работна рака за изведување на работите на приклучокот, пресметани по работен час, според степенот и видот на стручната спрема и нормираниот број на работни часови за извршување на тие работи;

Трошоците за употреба на машина која не е во сопственост на операторот на дистрибутивниот систем, а која се користи за изградба на приклучокот, се пресметуваат како производ на нормираниот број на работни часови на одредена машина потребна за приклучување и утврдената пазарна цена на ангажирање на таа машина по работен час. Трошоците за употреба на машината со ракувач по еден работен час на можат да бидат поголеми од пазарната цена за ангажирање на таа машина по работен час.

Трошоците за употреба на машина која е во сопственост на операторот на дистрибутивниот систем, а се користи за изградба на приклучокот, се пресметуваат како збир на нормирани трошоци за видот на машината, односно типот на машината која е потребно да се ангажира и трошоците за гориво за машината.

Трошоците за возила кои се користат за изградба на приклучок, пресметани како збир на нормирани трошоци за видот на возилото, односно типот на возило кое е потребно да се ангажира и трошоците за гориво за возилата;

2) Надоместок на трошоци за создавање на технички услови во дистрибутивниот гасоводен систем (ТТКи) го сочинуваат:

- Трошоци за изградба на објекти, како и вградување на опрема, уреди и материјали во согласност со техничките прописи за изградба на дистрибутивниот гасоводен систем;

- Трошоци за ангажирање на работна рака, машини и транспорт при изградба на објектите на дистрибутивниот гасоводен систем;

- Проектирање, прибавување на пропишани одобренија, согласности и дозволи, решавање на имотно-правни односи, како и трошоци за извршување на други стручни, оперативни и административни работи при изградба на дистрибутивниот гасоводен систем;

Надоместокот на трошоците за создавање на технички услови во дистрибутивниот гасоводен систем се пресметува согласно следната формула:

$$ТТКи = ETi \times OKi \text{ [денари]}$$

при што:

ТТКи - надоместок на трошоци за создавање на технички услови во дистрибутивниот гасоводен систем за приклучок од тип i, кој го надоместува корисникот кој се приклучува на дистрибутивниот систем;

ETi – единечен трошок за приклучок (денари/nm³/h);

OKi – одобрен капацитет на место на приклучување (nm³/h);

Единечен трошок за приклучок се пресметува согласно следната формула:

$$ET_i = (VT / МКП) * ((МКП - ИКП) / МКП)$$

каде:

$$VT = TO + TP + TA$$

каде што:

VT- вкупни трошоци на дел од дистрибутивниот систем настанати како предуслов за приклучување;

TO-вкупни трошоци за вградената опрема, уреди и материјали за изградба на дистрибутивен систем, станица на која се врши мерење и редуција на притисок на мрежата како и станица за одорирање на природниот гас на која се приклучува тој корисник;

TP-вкупни трошоци за извршување на градежни работи при изградба на дистрибутивниот систем, станица на која се врши мерење и редуција на притисок на мрежата како и станица за одорирање на природниот гас на која се приклучува тој корисник;

TA-вкупни административни трошоци кои се однесуваат на изградба на дистрибутивниот систем, станица на која се врши мерење и редуција на притисок на мрежа како и станица за одорирање на природниот гас на која се приклучува тој корисник;

МКП-максимален капацитет на дистрибутивен систем на кој се приклучува корисникот;

ИКП-искористен капацитет на дистрибутивен систем на кој се приклучува корисникот;

(2) Надоместок на трошоци за приклучување на корисник на дистрибутивен гасоводен систем во посебни случаи.

Посебни случаи за одредување на трошоци за приклучок, во смисла на оваа методологија се изразуваат со:

-промена на максимално одобрениот капацитет на место на приклучување;

-повторно приклучување на корисникот на дистрибутивниот систем, кога барање за издавање на Решение за приклучување го поднесува заради принудно исклучување од дистрибутивниот систем.

Трошоци за приклучување во наведени посебни случаи се утврдуваат на следниот начин:

-во случај на одобрување на промена на максимален одобрен капацитет на место на приклучување, трошоци за приклучување се утврдуваат спрема додатни трошоци кои ги бара таквиот приклучок.

-во случај на одобрување на приклучување на корисник каде што барање за издавање на Решение за приклучување го поднесува поради принудно исклучување на објектот од дистрибутивен систем, трошоци за приклучок се утврдуваат спрема додатни трошоци кои ги бара таков приклучок, освен во случај на принудно исклучување кое е проследено поради неовластено приклучување на внатрешни гасни инсталации на дистрибутивен систем или користење на природен гас без Решение за приклучување, каде трошоците се утврдуваат на начин утврден по оваа методологија за пресметување надоместок на трошоци за приклучок на корисник кој првпат се приклучува на дистрибутивниот гасоводен систем.

ПРИЛОГ 2.

Табела 1. Хемиски и физички својства на природниот гас

Компонентен состав mol%		
Метан	CH ₄	min 92%
Етан	C ₂ H ₆	max 4%
Пропан,бутан и потешки јаглеводороди	C ₃ H ₈ ,C ₄ H ₁₀	max 2%
Азот	N ₂	max 2%
Јагленороден двооксид	CO ₂	max 1%
Кислород	O ₂	max 0,1%
Содржина на сулфур		
Сулфурводород	H ₂ S	max 5 mg/m ³
Меркаптанов сулфур	S	max 10 mg/m ³
Сулфур	S	max 20 mg/m ³

Долна топлинска моќ (при 20°C)

- Минимална 33,00 MJ/m³
- Максимална 34,00 MJ/m³

Температура на природен гас

- Минимална + 2°C
- Максимална + 20°C

Природниот гас не смее да содржи механички примеси,смоли и смолообразувачки соединенија.

Природниот гас е одориран.

ПРИЛОГ 3. Пресметка на факторот на волуменска корекција

Волуменска количина на природен гас во нормална состојба се пресметува согласно следната формула:

$$V_n = V_p \times C_{(p,t,z)}$$

каде што:

V_n – волуменска количина на природен гас во нормална состојба изразен во m^3

V_p – волуменска количина на природен гас во работна состојба изразен во m^3

$C_{(p,t,z)}$ – фактор на волуменска корекција

Факторот на волуменска корекција (C) се пресметува согласно следната формула:

$$C_{(p,t,z)} = \frac{T_n}{T} * \frac{P_e}{P_n} * \frac{Z_n}{Z}$$

каде што:

T_n – температура на природен гас во нормална состојба изнесува 293,15 (K)

T – температура на природен гас во работна состојба (K)

P_n – апсолутен притисок при нормални услови изнесува 1013.25 (mbar)

$Z_n = 1$ – фактор на компресибилност при нормални услови

Z – фактор на компресибилност при работни услови

P_e – притисок на природен гас во работна состојба (mbar) и се пресметува по формула:

$$P_e = B + P - P_s * \frac{\varphi}{100} \text{ (mbar)}$$

каде што:

B – атмосферски (барометарски) притисок на мерно место, доколку не е познат се зема спрема надморска висина (mbar)

P – надпритисок на мерно место (mbar)

P_s – притисок на заситена водена пара (mbar)

φ – релативна влажност на природниот гас (%)

Прилог 4

Табела 1 - Општи барања за квалитет на дистрибуцијата

	БАРАЊЕ ЗА КВАЛИТЕТ НА ДИСТРИБУЦИЈАТА	АКТИВНОСТ ШТО ТРЕБА ДА СЕ ПРЕЗЕМЕ	ОПШТО БАРАЊЕ ЗА КВАЛИТЕТ НА ДИСТРИБУЦИЈАТА	ПОКАЗАТЕЛ ЗА ИСПОЛНУВАЊЕ НА БАРАЊЕТО	КРИТЕРИУМ ЗА УСОГЛАСЕНОСТ	ПОДАТОЦИ ШТО ГИ СЛЕДИ И ПРИБИРА ОДС
1.	Континуитет во испораката	Следење на прекини во испораката	Вкупно траење на сите прекини во однос на корисниците на кои им е прекината испораката	траење на сите прекини во однос на корисниците на кои им е прекината испораката	Н/П	Се следат податоци за прекиноот, особено: датум и време, траење во часови, вид (планиран//непланиран), број на корисници на кои им е прекината испораката.
2.	Континуитет во испораката	Испитување на непропустливост на дистрибутивниот систем	Минимален дел од системот на кои е потребно да се испита непропустливоста: Високопритисни - 100% Среднопритисни - 50% Нископритисни - 25%	Учество на испитаниот дел од системот во вкупната должина на госоводите во дистрибутивниот систем	80%	Се следат податоци за испитаниот дел од системот (назив на делницата од системот, датум на испитување, под кој притисок е делот, должина на испитаната делница, метод на откривање на истекувањето, број на места каде што има пропуштања)
3.	Континуитет во испораката	Одоризација на природниот гас	Минимален број на мерења на одоранти во специфични точки на системот (по едно мерење во периодот 01.10-31.03 и во периодот 01.04 – 30.09)	Учество на бројот на точките на испитување во системот во вкупниот број на специфични точки на кои се врши мерење на одоранти	90%	Се следат податоци за секое мерење на концентрација на одоранти на специфичните точки (назив на точката, датум на мерење, вид на одорант, пропишана концентрација на одорант) како и попис на сите специфични точки на кои се мерат одорантите.
4.	Континуитет во испораката	Итни интервенции	Максимално време на интервенцијата од приемот на повикот од корисникот или од трето лице (90 минути)	Учество на бројот на итните интервенции во вкупниот број на интервенции	90%	Се следат податоци за корисникот или третата страна, како и податоци за итната интервенција (причина за интервенција, време на повикот, време на итната интервенција, број на минути помеѓу приемот на повикот и интервенцијата
5.	Квалитет на услугата	Приклучување на дистрибутивниот систем	Ефикасност на приклучувањето со оглед на вкупниот број на примени барања за приклучување	Учество на приклучоците на кои е извршено поленење со природен гас во однос на вкупниот број на примени барања за приклучување	80%	Се следат податоците за вкупниот број на барања за приклучување и вкупниот број на приклучоците на кои е извршено поленење со природен гас
6.	Квалитет на природниот гас	Контрола на квалитетот на природниот гас	Неусогласеност со параметрите за квалитет на природниот гас	Број на оправдани приговори за квалитетот на природниот гас	90%	Се следат податоци за корисникот (име, адреса, телефон) и за приговорот (евиденциски број, датум на прием разрешување, податок за оправданост на приговорот, причина за неусогласеност со бараниот квалитет)

Прилог 4

Табела 2-Гарантирани барања за квалитет на дистрибуција

	БАРАЊЕ ЗА КВАЛИТЕТ НА ДИСТРИБУЦИЈА	АКТИВНОСТ ШТО ТРЕБА ДА СЕ ПРЕЗЕМЕ	ГАРАНТИРАНО БАРАЊЕ ЗА КВАЛИТЕТ НА ДИСТРИБУЦИЈА	ПОКАЗАТЕЛ ЗА ИСПОЛНУВАЊЕ НА БАРАЊЕТО	ПОДАТОЦИ ШТО ГИ СЛЕДИ И ПРИБИРА ОДС
1	Континуитет на испорака	Најава на планиран прекин на испорака	Известување за планиран прекин на испорака на веб страницата на ОДС, најмалку 30 дена пред прекилот	Најава на планираниот прекин според гарантираниот стандард	Се следат податците за најавата на прекилот (датум на објавувањето на веб-страницата), податоците за најавениот прекин (локација, датум, време и траење) и податоците за остварениот прекин (локација, делот од ситемот на кој е извршен прекилот, ден и час на настанување и времетраење на прекилот)
2	Континуитет на испорака	Потврда за планираниот прекин на испорака	Потврда за планираниот прекин преку директно известување на корисникот или преку средства за јавно информирање, најмалку 48 часа пред планираното прекинување	Најава на планираниот прекин според гарантираниот стандард	Се следат податците за потврдата на прекилот (датум и начин на објавување на конечната потврда) податоците за потврдениот прекин (локација, датум, време и траење) и податоците за остварениот прекин (локација, делот од ситемот на кој е извршен прекилот и времетраење на прекилот)
3	Квалитет на услуга	Приклучување на дистрибутивниот систем	Максимален рок за издавање на Решение за согласност за приклучување на дистрибутивниот систем, 20 дена од денот на приемот на барањето	Остварен број на работни денови од денот на приемот на потполното барање до денот на издавањето на решението	Се следат податоци за подносителот на барањето, (име адреса, телефон) и за барањето (ниво на притисок, ден на прием на барањето, ден на комплетирање на барањето, ден на издавање на решението)
4	Квалитет на услуга	Приклучување на дистрибутивниот систем	Максимален рок за изведување на приклучокот (кај се утврдува во Договор за приклучување на дистрибутивниот систем,)	Остварен број на работни денови од потпишувањето на Договор за приклучување на дистрибутивниот систем, до полнењето на приклучокот со природен гас	Се следат податоци за корисникот на приклучокот, договоро за приклучување, деновите потребни за изградба на приклучокот и денот на полнење на приклучокот со природен гас.
5	Квалитет на услуга	Доаѓање на овластено лице од ОДС	Ова треба заеднички да го видиме		